

Informazioni su questo libro

Si tratta della copia digitale di un libro che per generazioni è stato conservata negli scaffali di una biblioteca prima di essere digitalizzato da Google nell'ambito del progetto volto a rendere disponibili online i libri di tutto il mondo.

Ha sopravvissuto abbastanza per non essere più protetto dai diritti di copyright e diventare di pubblico dominio. Un libro di pubblico dominio è un libro che non è mai stato protetto dal copyright o i cui termini legali di copyright sono scaduti. La classificazione di un libro come di pubblico dominio può variare da paese a paese. I libri di pubblico dominio sono l'anello di congiunzione con il passato, rappresentano un patrimonio storico, culturale e di conoscenza spesso difficile da scoprire.

Commenti, note e altre annotazioni a margine presenti nel volume originale compariranno in questo file, come testimonianza del lungo viaggio percorso dal libro, dall'editore originale alla biblioteca, per giungere fino a te.

Linee guida per l'utilizzo

Google è orgoglioso di essere il partner delle biblioteche per digitalizzare i materiali di pubblico dominio e renderli universalmente disponibili. I libri di pubblico dominio appartengono al pubblico e noi ne siamo solamente i custodi. Tuttavia questo lavoro è oneroso, pertanto, per poter continuare ad offrire questo servizio abbiamo preso alcune iniziative per impedire l'utilizzo illecito da parte di soggetti commerciali, compresa l'imposizione di restrizioni sull'invio di query automatizzate.

Inoltre ti chiediamo di:

- + *Non fare un uso commerciale di questi file* Abbiamo concepito Google Ricerca Libri per l'uso da parte dei singoli utenti privati e ti chiediamo di utilizzare questi file per uso personale e non a fini commerciali.
- + *Non inviare query automatizzate* Non inviare a Google query automatizzate di alcun tipo. Se stai effettuando delle ricerche nel campo della traduzione automatica, del riconoscimento ottico dei caratteri (OCR) o in altri campi dove necessiti di utilizzare grandi quantità di testo, ti invitiamo a contattarci. Incoraggiamo l'uso dei materiali di pubblico dominio per questi scopi e potremmo esserti di aiuto.
- + *Conserva la filigrana* La "filigrana" (watermark) di Google che compare in ciascun file è essenziale per informare gli utenti su questo progetto e aiutarli a trovare materiali aggiuntivi tramite Google Ricerca Libri. Non rimuoverla.
- + *Fanne un uso legale* Indipendentemente dall'utilizzo che ne farai, ricordati che è tua responsabilità accertarti di farne un uso legale. Non dare per scontato che, poiché un libro è di pubblico dominio per gli utenti degli Stati Uniti, sia di pubblico dominio anche per gli utenti di altri paesi. I criteri che stabiliscono se un libro è protetto da copyright variano da Paese a Paese e non possiamo offrire indicazioni se un determinato uso del libro è consentito. Non dare per scontato che poiché un libro compare in Google Ricerca Libri ciò significhi che può essere utilizzato in qualsiasi modo e in qualsiasi Paese del mondo. Le sanzioni per le violazioni del copyright possono essere molto severe.

Informazioni su Google Ricerca Libri

La missione di Google è organizzare le informazioni a livello mondiale e renderle universalmente accessibili e fruibili. Google Ricerca Libri aiuta i lettori a scoprire i libri di tutto il mondo e consente ad autori ed editori di raggiungere un pubblico più ampio. Puoi effettuare una ricerca sul Web nell'intero testo di questo libro da <http://books.google.com>

12.26.E.22
1

IOANNIS

LODOVICI VIVIS

VALENTINI

DE SUBVENTIONE PAUPERVM,
LIBRI II.

Prior, De subuentione priuata, quid
vnumquemq; facere oporteat.

Alter, De subuentione publica, quid
ciuitatem deceat.

Additæ sunt Annotatiunculae in calce libri, ad explicandos
aliquot difficiliore locos. Habes etiam Indicem in fine.

Bib. Sec. Colla

Rom. Soc. Ies. S. J.

L V G D V N I,
Ex officina Melchioris & Gasparis Trechsel Fratrum,
ANNO M. D. XXXII.

PIO LECTORI.

QUum plerique huius aureæ tēpeſtatis Typographi, ſuos oēs conatus, ſuā omnem operā, bonā denique ſuæ pecuniæ partem inſumant, quo philomuforū, ſimul & Chriſtianæ reipublicæ vtilitati cōſulant: impie porro me facitūm arbitratus ſum: ſi, quum n̄ multū ſane profuerint: ego vnus ſuper eſſem, quī talentum mihi a deo creditū, in terram defodiſſem. Itaque in argumentum feruētiffimi in Chriſtianam plebē amoris, en amice Lector, damus excuſa typis noſtris Lodouici viuis opera, viri ſane cum Rhomano lepore ornatiffimi, tum ſyncere in Chriſtum pietatis diligentiffimi cultoris, vt eiufdem opera indicant: daturī autem plura, ſi operam noſtram tibi gratam fuiſſe perceperimus. Hæc ſunt enim noſtrorum characterum rudimenta & progymnaſmata. Sane omnē mouere lapidem nobis cōſilium eſt, quo tuam commoditatem vtcunq; promoveamus. Tu igitur Chriſtiane Lector, hoc vere aureum, pariter & nobile opus Lodouici viuis eme, lege, & frue.

2

IOANNES LODOVICVS VIVES CONSV-

libus, & Senatui Brugensi

SALVTBM.

Peregrini & aduenæ officium esse, tradit Cícero, in aliena republica nō esse curio sum. Ita est. Nā in res alienas curiositas vbiq; est odiosa. cura & amica admonitio nō improbat. Quanq; neq; naturę lex alienū ab hoīe qcq; finit esse, qđ sit hoīm; & Christi grā velut tenacissimū glutinū hoīes oēs iter se copulauit. Et vt sit alienū aliqd, ego vero sic in ciuitatē hāc afficior, vt in Valentia meā, nec aliter hāc nomino qđ patriā; cuius iā quatuordecim annis sū incola, etsi nō cōtinēter, semp tamē huc sum solitus redire tanq; ad domū. Placuit rō administrationis vestrę, educatio ac ciuilitas ppli huius, & incredibilis in eo ges ac iustitia per gētes celebrata. Itaq; & vxorē hīc duxi. nec secus huic ciuitati cōsultū veli, qđ ei, in qua, qđ vitę reliquū Christi benignitas fecerit, traducere statuerim; meq; p ciue eius duco, atq; in ciues eo sum aio, quo in fratres. Et multorū ex illis indigētia ad scribendū me impulerūt, quēadmodū posse eis subueniri censeā. Quod etiā vt facerē, iā pridē in

A 2 Anglia

Angliā rogatus erā a dño Pratenſi, præfecto
 veſtro, q̄ de publico ciuitatis huius bono, p̄
 inde ac debet, multū & ſæpe cogitat. Vobis
 hoc opus inſcribit: tū q̄ ad benefaciēdum, &
 ſubleuādos miſeros vehementer eſtis p̄penſi
 (quod declarat tanta inopū multitudo, quæ
 huc vndiq̄ affluit, tāq̄ ad paratū egenis ſub-
 ſidiū) tū etiā q̄ quū ea ſit origo ciuitatū oīm,
 vt eſſet in vnaquaq̄ earum locus, in quo dan-
 dis, atq̄ accipiēdis bñficijs, & mutua ſubuen-
 tione coaleſceret Charitas, & firmareſ ſocie-
 tas hoīm: adminiſtratorū ciuitatis illud debet
 eſſe munus, curare & adniti, vt alijs alijs auxi-
 lio ſint. nemo prematur, nemo graueſ dāno p̄
 iniuriā accepto: & imbecilliori adſit poten-
 tior: vt cōcordia cōetus & congregationis ci-
 uiū charitate augeſcat indies, ac ſempiterna
 pſeueret. Et quēadmodū patriſimiliæ turpe
 eſt in opulēta ſua domo ſinere aliquē eſurire:
 aut nuditate, vel pāniſcōdari: ſic nō cōuenit,
 vt in vrbe haud p̄ſus inope, magiſtratus fe-
 rant ciues vllos fame & miſeria vrgeri. Ne
 pigeat hæc legere, aut ſi nō libet, certe rē ipſā
 accuratiſſime expēdere: q̄ tā ſolliciti cogno-
 ſcitis de lite hoīs priuati. in qua ſint mille flo-
 reni controuerſi. Opto vobis veſtræq̄ ciuita-
 ti p̄ſpera oīa & felicia. Bru.vj. Ianua. 1 ſ 26.

IOANNIS LODO
VICI VIVIS, DE
subuentione pauperū:
Siue de humanis
necessitatibus

LIBER I.

ORIGO HVMANAE NECESSI-
TATIS AC MISERIAE.

PArens ille rerum omnium deus, in cō-
dendo ac instruēdo hoīe, mirifica est
usus indulgētia, vt nihil vel prestabi-
lius sub coelis esset, vel maius: subdito ei
dum hic viueret, sub lunari orbe, sano &
valēti corpore, saluberrimis alimētis, &
vbiq; opib; mēte acutissima, aīo probissi-
mo factus atq; appositus ad cōmunionē
vitæ. vt qm̄ ad reparationē cōlestis illius
ruinæ creabat, iam tū in hoc mortali cor-
pore inciperet diuinā illā societate medi-
tari. Sed ipse superbia instigatus, altiora
cōditione sua querens, nō contentus ex-
cellētissima humanitate, diuinitatē affe-
ctauit: impulsus illius pmissis, q ipse sua
bona simili via pdidisset: Eritis sicut dij Gene. 3.
A 3 scientes,

sciētes bonū & malum. Hoc est absolute
 superbīæ, cōtēdere ad numinis fastigiū:
 supra quod iam nihil est, tantūq; abfuit,
 vt quod cōcupierat assequerē, vt etiā ex
 eo quod acceperat, largiter amitteret; de
 quo scriptū est in Cāticis Dauidis regis:
 Homo quū in honore esset non intelle-
 xit, comparatus est iumentis insipienti-
 bus, & similis factus est illis. Videlicet
 sic a dei similitudinē recessit, vt in simi-
 litudinē bestiarum relaberetur. & dum
 plus esse conatur q̃ angelus, minus fuit
 q̃ homo: sicut, qui in ascensu nō observa-
 tis gradibus inconsiderantius properāt,
 pro summo loco quē petūt, ad imum de-
 uoluunt. Hinc inuersus ordo humanæ
 constitutionis. quādoquidē ille suum er-
 ga deū ita dissoluerat, vt nec affectus ra-
 tionī parerēt: nec corpus animo; nec ex-
 terna internis: ciuili ac intestino dissi-
 dio, sublata principis & legū reuerētia.
 Homo ipse innocētia exutus, oīa secū in
 exitiū rapuit. retusa est mens, obscurata
 ratio. superbīa, inuidia, odiū, sēuitia, cu-
 piditates multiformes, & perturbatio-
 nes reliquæ, ceu tēpestates quædam exci-
 tatae vndis austro percitis. dissoluta fi-
 des,

Similitu-
do.

Hō inno-
cētia spo-
liatus, in
oē malū
relapsus
est.

des, refrigeratus amor, omnia vitæ velut
facto agmine irruperūt, simul afflictum
corpus, & diræ illæ: Maledicta terra in Gene. 3.
opere tuo: ad oīa in quæ humana diligē-
tia exercēda erat, sese diffuderunt: vt ni-
hil nec intrariū sit, nec extrarium, quod
non in corporis perniciē videat cōspiras-
se. In aere fœdi ac pestilētes halitus, insa-
lubres aquæ, periculosa nauigatio, mole-
sta hyēs, molestus feruor, tot feræ noxię,
tot ex cibis morbi. Quis enumeret vene-
norū genera, & artes maleficas? mutuā
hominū perniciem, tot machinas contra
arcem tam imbecillam? quā acinus vitæ
hærens gutturi strangulet: vel capillus
haustus, quibusdam incertis de causis
subito absumptus.

NECESSITATES HOMINVM.

VT non immerito veterū multī non Vita nra
mors est.
vitā nostrā esse dixerint, sed mortē:
Greciq; corpus hoc nostrum soma
nominarint, quasi sema: quod illis septil-
chrū significat. Videlicet cōminatus e-
rat Adæ dominus, quocūq; die de verito Gene. 2.
fructu gustasset, moriturum eum. gusta-
uit, & mors consecuta est. Nam quid
aliud est hæc vita, q̃ continua quædam

A 4 mors?

mors: quæ perficit, quū penitus e corpore
Sentētia. re isto animus liberatur. Nascentes, inqt
 ille, morimur: finisq; ab origine pendet.
Alimēta. Nā ex quo primū hō in hanc lucē p̄dit,
 luctat̄ animus cū corpore: deserturus, nī
 subinde alimonia, tanq; medicina qua-
 piam ægrum hoc corpus reficeretur. In
 hoc enim sunt a deo cibi procreati, vt es-
Similitu- sent ceu tigna & tibicines: qui caducum
do. istud ædificiū, & in mortem semp ten-
 dens fulcīrēt. Quorum alios fundit ter-
 ra arboribus, arbuſtis, herbis, radicibus.
 alios in vsum nostrū pascit: vt pecudes.
 Sunt quos piscamur ex aqua, alios ex
 aere aucupamur. Hīnc contra vim frigo-
 ris defendimur pellibus, panno, igne. &
 ab æstu nos tuemur vmbraulis. Nullus
 tam est vel corpore validus, vel acer in-
 genio, qui si humano more ac modo vi-
Vxor. cturus sit, sibi vnus sufficiat. Ergo vxorē
 sibi adiungit, plis gratia, & ad conseruā-
Mulier- dum parta, vt est meticulosus sexus ille
res natu- ra tenax. Dein socios laborum
ra tena- adsciscit, qbus bene vult, & quatenus po-
ces. test, benefacere studet. gliscit amor, & so-
Socij. cietas paulatim, ac foras serpit. Dumque
 alij alijs sunt astricti officijs ac beneficē-
 tia, amor

tia, amor iam non intra eundem larem
 & focum continetur, verum beneficio
 affectus gratiam habet. & si qua detur
 anfa, cōpensare nō negligit. Nihil enim ^{Vis natu}
 magis natura odit, quam ingratum ani- ^{ra.}
 mum, quæ etiam bestiis feris, vt elephan-
 tis, leonibus, draconibus, gratitudinis
 sensum, & beneficij memoriam quandā
 indiderit. Iam hoc videbatur conducibi- ^{Ciuitas}
 le & iucundum: si illi, qui inter se com- ^{vnde cō-}
 municandis beneficijs optime cuperent, ^{flata.}
 vt se mutuo adiuuarent, casas & habita-
 cula in propinquum conferrēt, ne in re-
 bus subditis deessent, quibus vellēt sub-
 uentum. Proximus ager est ab illis occu-
 patus. & sibi quisq; munus, quo sibi atq;
 alijs prodesset, vltro desumpsit, ad quod
 maxime fictus, appositusq; videbatur.
 Piscationem alij, alij aucupium, agricul-
 turam, pasturam, texturam, ædificatio-
 nem, aut eiusmodi ad victum pertinen-
 tia. Haftenus quidem pulchre illi & cō-
 corditer inter se agitabant, sed auritū ma-
 lum non paucos vexauit, alijs præeminē-
 di, imo vero premendī studio: vt ocio-
 si & honorati alienis laboribus frueren-
 tur, cæteri imperata facerent: ipsi regno
 A s & poten

LIB. I. DE SVBVENTIONE

& potentia conspicui, stipati manuum
 rum, quos vel arte, vel metu in consen-
 sum tyrannidis sue pertraxissent, hoc ex
 ambitione illa proautorum est natum,
 qua sibi spem diuinitatis præsumpserāt.
 Vtiq; nec nostra dominandi libido aliū
 terminū quam diuinitatis accipit. quod
 ostendit furiosus ille iuuenis Macedo,
 quum parum fecisse sibi videretur, quod
 hunc terrarū orbem possideret, tametsi
 melior ei pars restabat expugnāda. Hinc
 acceptæ leges æque omnibus, & hæ per
 violentiam imperantiū corruptæ, & mu-
 ri additi ciuitatibus, & bellum tum ciui-
 le, tum externum: quod omne pestis ge-
 nus exuperat. Hic iam humanæ & desi-
 diæ, & arrogantia, & inopiæ occurri cœ-
 ptum, quū aucto hominū genere, alij nō
 haberent, vnde se sustentarent: alij iner-
 tes, de alienis operibus victum postula-
 rent. Ergo primū omnium agri, qui ciui-
 tati circumiacerent, ciuibus inter se, vt
 expediebat, distributi: & limites additi,
 cōsecrati legibus. Et quoniā rerum per-
 mutatio, quæ apud sæculum priscum in
 vsu fuerat, parum visa est commoda: nu-
 mus excogitatus est publica forma, tan-
 quam

Alexan-
 dri mace-
 donis a-
 mentia.

Numus
 cur excu-
 sus,

quam tessera: qua ciuitatis fide, & a cer-
done calceos quisque acciperet, & a pi-
store panem, & a textore pñum. ea ma-
teria impressum signum, quæ solida fir-
maq; facile quod impressum esset retine-
ret, nec inter contrectantium digitos cō-
sumeretur: & quæ nec copia vilesceret,
nec esset inuentu rara. Initio æsfuit. hinc Metallo-
rū in or-
bē introi-
tus. argentum, postremo aurum, concilian-
te etiam preciū his metallis naturæ vir-
tute, qua dicuntur valere. Hi numi a pri-
mo aliquam multicusī, & diuīsi per ci-
ues, vt quisque negociaretur, daret pro
alienis laboribus aut rebus, vicissim pro
suis acciperet. hoc modo facultates vi-
tæ honesto exercitamento conseruaret,
& libratīs per mutuas commutationes
ciuitatis officijs, res vnicuique sua con-
sisteret. Verum multi casus interue-
niunt. Alij ægritudine corporum ab o-
pere cessantes, expendendis, & non acci-
piendis pecunijs in ægestatem recidunt.
idem ijs accidit, qui bello, aut aliqua in-
genti calamitate, sua perdiderunt: cuius-
modi permultis in hoc turbulento or-
be positis necesse est contingere: ve-
lut incendia, eluuiōes, ruinas, naufra-
gia. Sunt

Casus.

LIB. I. DE SVBVENTIONE

gia. Sunt quorum ars quæstiosa esse desinit. Prætereo, qui patrimonia abliguerunt turpiter, aut p[er] stultitiã prodegerunt: deniq[ue] quærendæ & conseruandæ rei multæ sunt viæ, amittendæ fortassis haud pauciores. Hæc quidem in exter-

Fortuita. nis. Quæ quod incerta voluerētur lege, hoc est humanis mētibus incognita, fortuita veteres nuncuparunt. Prospectum

Corpus. etiam misero & affecto corpori, vt remedijs per experimenta quæsitis iuuaretur: & eorum quibus esset charus, animus æger subleuaret[ur] alloquijs, atq[ue] obsequijs.

Mores. Dein magistri rudi ætat[i] adhibiti, q[ui] vitam formarent, virtutis iter ostenderēt, consiliū regerent. Primum suis cuiq[ue] pater: hinc mater, nutrices, nutricij, patrui, auunculi: & qui longius egrediuntur, & minus arcto sanguinis vinculo cōstringuntur. Ad hæc scholæ & magistri sapientiæ, multaq[ue] in hoc a maximis viris relicta monumēta. Sed remedia procul quæreda sunt, aut ignota, aut magno paranda, aut vtendi modus incognitus, in quæis omnibus aliena indigemus opera. Et in ingenij cultu sunt quibus magister non contigit, alios corripit magister ipse

steripse corruptus : vt populus, magnus
 erroris doctor, & vicinus vicino, & pater
 filio autor & index est prauæ opinio-
 nis. multi etiam institutores stolidis &
 deprauatis iudicijs: quibus anseres nolis
 credere, ludos ingenuorum puerorū re-
 gunt. Alij præceptorem aspernati, omni
 cæcitate consilij sui per præceptum feruntur:
 dum nullum admittunt ducem, aut cæ-
 ciores sibi deligunt. Ita totus interne ac
 externe inops factus hō, iustissimo præ-
 mio operis, quod susceperat, diuinitatis
 vsurpandæ. Contusa est superbia elatissi-
 mi animantis: vt nihil sit eo infirmius,
 nec, quod minus, per se valeat. Tota eius
 vita & salus in aliorum auxilijs sita est:
 tum ad reprimendam superbiam radicem,
 quæ per autores generis ad posteros trāf-
 fertur: tū etiam peculiariter occultis dei
 consilijs, vt alijs desit pecunia, alijs sani-
 tas, vel ingenium, prauæ vsuris: alijs
 inopia. Hæc instrumentum est magna-
 rum virtutum. omnia enim ad vtilitates
 nostras refert Princeps ille & rector mū-
 di huius, sapientissimus pater ac indul-
 gentissimus. Quisquis ergo aliena ope
 indiget, pauper est: & ei misericordia est
 opus,

In indos-
 tos &
 stolidos
 institutos
 res.

Quis vo-
 cet pau-
 per.

LIB. I. DE SVBVENTIONE

Eleemos
syna.

opus, quę Græce eleemosyna dicitur: nō
in sola pecunię erogatione sita, vt vul-
gus putat: sed in omni opere, quo huma-
na indigentia subleuatur.

QVAE SIT BENEFACI-
ENDI AATIO.

Præpo-
sita vul-
gi opinio

Improba-
tus cōsu-
lē error

Virtus.

Sed vt sciat quisq; q̄ sit beneficiorum
sordo, & quomodo vel accipiendū be-
neficiū, vel dandū, & quāta cuiq; ha-
bēda sit gratia, declarabo, quēnā sint be-
neficia præcipua, & tanq̄ primæ notæ q̄
proxima, quæ tertiā. Nā qdā nihil iudicāt
dari aliud, aut accipi, vel esse oīo benefi-
ciū: q̄ pecuniā. Hinc illa vulgaria, quid
profuit? quid iuuat? nihil dedit. multū pro-
fuit: nam dedit. aut quæ ad pecuniā parā-
dam spectāt: vt si quis artē quæstuosam
docuerit, aut consiliū lucrosū dederit.
In quo peccāt multī, qui dum in consilio
dando, toto animo ac cogitatione pecu-
niam intuentur, bonæ mentis & virtutis
obliuiscuntur. Verū nos, quū ex animo
constemus & corpore, in vtroq; horum
hæc habemus, siue bona libet appellare,
seu cōmoda. Primū in animo est virtus,
vnicū

unicum acverū bonum, hinc ingenium,
acumen, eruditio, consiliū, prudētia. Tū
in corpore bona valetudo, vt menti ser-
uiat, & vires quæ laboribus vitæ suffici-
ant. Postremo in externis pecuniæ, pos-
sessiones, facultates, victus. Præcipuū &
summum beneficium est, si quis virtutē
cuiusquā adiuuet. Ita plurimū omnium
debent deo, nō quibus contingit nobili-
tas, forma, opes, ingeniū, gloria, sed qui-
bus ille dignatus est impartiri suum spi-
ritum ad cognoscenda & exequēda, quæ
sancta & salutaria sint, hoc est, quæ ipsi
placeāt. de quo munere legimus in psal-
mo. 147. Qui annunciat verbum suum
Iacob, iustitias & iudicia sua Israel. Non
fecit taliter omni nationi, & iudicia sua
nō manifestauit eis. Hoc est ingēs illud
beneficiū, quod Christus in eos confert,
qui per nomē ipsius vere baptisati sunt,
& illi vni fidunt. Huius beneficii ad-
ministrī, & ceu dispensatores fuerunt
eius discipuli, optime de genere huma-
no meriti; & deinceps quotquot aposto-
lis, non tam dignitate succedunt, q̃ fun-
ctiōe ac operibus. Pro hoc munere, incre-
dibile dictu, quantā debeamus gratiam.

Quod sit
p̃cipuum
& ium-
mum be-
neficium.

Confert
beneficiū
Christus
verē fidē
di.

Hoc

DE SVBVENTIONE

Hoc est bonum illud quod vnusquisq;
 optare debet cuiuscq; alij mortali, & qua-
 tenus fieri possit, cōsilio, diligētia, opera
 Eruditio procurare. Post virtutē eruditio sequit̃,
 tendēs ad cognitionē virtutis, p̃ quā ho-
 mo hominī, tanq̃ de suo lumine, lumen
 accendit, nec cōmunicatione minuitur,
 sed augetur. Quā pulchrū est ac magni-
 ficū, celsissimā omniū mentē erudire, ex-
 polire, instruere, ornare? Negat Socra-
 tes habiturū se ei gratiā, qui pecuniā de-
 disset, sed maximā illi, a quo esset inscitia
 liberaus. Et sanctus Iob in ægestate &
 Iob. 19. fordibus abiectus, non dona a potentis-
 bus amicis requirit, tantū doceri se orat:
 Nunquid dixi: adferte mihi? & de sub-
 stantia vestra donate mihi? vel liberate
 me de manu hostis, de manu potentum
 eruite me? docete me, & ego tacebo. &
 si quid forte ignorauī instituīte me. Sor-
 didi isti qui datam pecuniam tantopere
 imputant, & aliena se studia sustentasse
 iactitant, doceant ipsi: tunc vtcunq; erit,
 vnde merito queant gloriari. Aristote-
 les præceptorum beneficium cum diuī-
 no & parētum ponit. queis tribus æqua
 gratia, inquit, rependī nō potest. Indici-
 bile

Aurea
 Socratis
 sentētia.

Aristo-
 telis opi-
 nio.

bile est quantopere magni & eruditi vi-
 ri reipublicę prodesſent, ſi non grauaren-
 tur vel ipſi munus ſuſcipere inſtituendę
 pueritię ad omnia ſequacis, & in quam
 multo facillimum eſt rectas opiniones
 inſtillare, vel certe eis qui docēt, non de-
 eſſe monitis, præceptis, & adiuventis
 eiufmodi, & tanq̃ viam digito præmon-
 ſtrare, certe rectores ciuitatum decet nō
 eſſe in hoc ſegnes, quin optimos ludī ma-
 giſtros pſpiciant ſuis pueris præditos nō
 modo ingenio ac eruditione, verum etiā
 iudicio ſyncero & ſano. nā in illa puerili
 inſtitutione magna viſ eſt ad reliquam
 omnē vitā. quēadmodū in ſeminibus ad
 fruges vêturas. pſecto in hoc expediret
 accuratius incumbere, q̃ in ornanda vr-
 be aut locupletanda. niſi forte putamus
 præſtare malos poſteros relinquare, mō
 & diuites. Iam animos cōponere ac ſeda-
 re qđ fit partim præceptis virtutis, par-
 tim alloquijs, cōſolationibus, ſolatijs, vi-
 ſitatione, obſequijs. Præterea tueri cor-
 pora, quantū & q̃ amplum munus cēſe-
 tur: vnde liberatorū & ſeruatorū nomi-
 na reperta & tot olim coronę excogita-
 tæ virtutis ſignum, ac glorię. graminea

B ci, qui

ei, qui ciuē in acie seruasset. quāna ei, q
ab obsidione liberaſſet. & medicina ma-
gno in precio habita, & ad deorū inuen-
tionē relata. Vir medicus, inquit Home-
rus, multos valet viros. & dñs iubet ho-
norari medicū. Quantū etiā ex carcere

- 4 & captiuitate redimere? Terentiū Cu-
leo ſenator liberatus e carthaginēſi car-
cere a Scipione Africano, per reliquū vi-
tæ nō aliter eum obſeruauit, accoluit q̃
dominum. triumphumq̃ illius nudo ca-
pite pſequutus eſt. Olim honoratiſſimū
erat captiuos de ſuo redimere, etiā apud
gentes, quod Cicerō in officijs teſtatur.

Ex quo magis erga principē tāq̃ benefi-
centiſſimū afficeretur populus, inuentū,
vt eius in auguratione vinculis & custo-
diā detēri ſoluerētur. Vltimus fere locus

Pecunia. pecuniæ relictus. hac etiā iuuare liberale
ac honeſtū, in quo eſt mirifica dulcedo.
nā vt Ariſtoteles & Cicerō & cæteri do-
cent philoſophi, pulchrius ac iucundius

Dare.

eſt dare q̃ accipere. idq̃ dominus ſenten-
tia ſua cōprobauit. vt eſt apud Paulū ſcri-
bentem Corinthiis, iuxta verbū, inquit,
domini, beatius eſt dare q̃ accipere. gu-
ſtata liberalitatis voluptate nō poſſumus

ab ea

ab ea deterreri, quādiu suppetit, quod de-
tur. etiam si non suppetat, vel per rapinā
quæritur. quod declararūt multi, qui eri-
piebant alijs, quod alijs darent, vt Alexā-
der, Sylla, Cæsar. Idcirco vetere prouer-
bio dictum est, largitionē fundum nō ha-
bere. vel dare njs, quos i gratos nouimus,
delectat. tantū quia damus. est em̄ æmu-
latio quædam diuinæ conditionis & na-
turæ, vt alij nostra ope videātur indige-
re, non nos illorum. & tanq̃ manus atq̃
auxiliū nostrum spectent. de deo enim
dicitur in psalmis : Dixi dño, deus meus
es tu, quia bonorum meorum non eges.
& alio loco : Omnia ad te spectant dñe,
vt tu des sibi escā in tēpore opportuno.
Aperis tu manū tuam, & imple omne
animal benedictione. In quo ille est ma-
ximus quorūdam error, vt alios spoliēt,
quod dent alijs. quale em̄ est per iniuriā
benefacere? certe eam gratiam non asse-
quuntur, quam captāt. nā cui placet obli-
uiscitur, cui dolet meminit. & dū volunt
potentes videri, coguntur minimorum
opē implorare. vt iam vulgo dicatur, ma-
gnus princeps, magnus mēdicus. Sed hæc
dixi, vt declararē, quanta esset in dando

B 12 dulce

dulcedo, vt ea sola posset ad dandum pel-
licere vel alia omni vtilitate seposita. er-
go quemadmodum non solí victui sub-
ueniendum est, quum totus vndiq; ho-
mo auxilio indigeat, sic nec beneficia no-
stra sola pecunia concludenda. benefaci-
endum ijs, quæ sunt in animo, votis, con-
silio, prudentia, præceptis vitæ. & quæ
in corpore, presentia corporum, verbis,
viribus, labore, procuratiõe. & externis,
dignitate, authoritate, gratia, amicitijs,
pecunia, sub qua, ea sint mihi comprehē-
sa, quæ pecunia comparantur. quacūq; re
quis possit, iuuat & profit illis, qui indi-
gent, nemini quantum in se est noceat,
nisi hac via bono illi primo hoc est, pbi-
tati vtilitatem adferat. sed neq; hoc no-
cere nominabitur, nō enim dandū cuiq;
est quod expetit sed quod ei expedit, in
quo necesse est eum omni perturbatione
animi vacare, qui hoc iudicaturus est.

QVAM SECVNDVM NATVRAM
SIT BENEFACERE.

VErum hominis, & quia facti eū pu-
duit, & quia impulsus fuerat astuti
hostis suasis, clementissimus do-
minus misertus est, reseruauitq; illi locū,
quem

quē prius destinarat, sed duriore iam cōditione assequendū. Et in hac vita alios alijs Charitate quadam opitulari voluit, primū vt amore illo inciperēt iam nunc ad cōlestem sese ciuitatem preparare, in qua nihil est aliud, quā perpetuus amor, & indissolubilis concordia. Præterea hominem in sociate & communione vitæ acturum, animo prauum, & inquinata origine superbum indigere alterius opē deus voluit. alioqui nunq̃ futura inter eos societas vel diuturna vel fida. vnusquisq̃ enim arrogantia indita & prono in malum ingenio aspernaretur socium, ac desereret, nisi cōtineretur metu, q̃ alī quando eo indigeret. Quippe neminem sic euexit fortunæ fauor, quin ad implorandam inferioris opē vel inuitū dei ciat. imo vero ille fortunæ fauor sine minorū opē vel nō paratur, vel nō cōseruatur. documento sunt magni reges quorum potētia subditis innitit, corruitura ilico, si eam hi destituant. Quis puer aut vetula ignorat, maxima imperia cōsensu firmari: quæ nulla penitus futura sint, si nemo pareat. Nec illa pfecto resp. stare diu potest, in qua vnusquisq̃ sua modo & amī-

B 3 corum

6 corum curat, nemo cōmunia. Siue vnius volūtatē regātur omnia, quæ dicitur monarchia. Siue pauci administrant, quæ oligarchia. siue populi sit potestas suprema atq; imperiū, quæ democratia, iusta Resp. & salutare est imperiū, si ad publicas utilitates curæ & consilia regentium referantur, sin ad se quisq; quātum astu, arte, potentia, valuerit, trahat, tyrannus est etiam populus sui ipsius. nec diutine libertatem & potentiam retinet. sed breui in ius & arbitriū alienum seruus pertrahitur. Quod duæ potētissimæ gentes declararunt, Romana & Atheniē. & declarabunt, quotcūq; tales habent ciues, qui se, quam suam patriam, magnos & potentes esse malint. Verum naturæ sic videtur gratia referri, si quum multis ipsi adiutoribus egeamus, multis etiam adiuuēto simus. Itaq; ea cupiditas mirifice est humanis pectoribus inædificata, vt generosi animi bñfacere q̃ plurimis, & iuuare velint, nihilque honestius aut præstantius arbitrētur. idq; sine vlla sui utilitate, etiam cum ingenti vel fortunarum vel vitæ dispendio. quæ oīa cōplures magno atq; excelso aīo viri æstimarunt vilia

rūt vilia, dū subleuarent oppressos, subuenirent inopibus, confirmarent infirmos, afflictis opē ac solatiū afferrent. cōsequutaq; sunt eos grādīa prēmīa, vt immortalitate censerentur digni. nimirum nō ignorauit vetustas illa maxime diuinum esse benefacere. Quid de bonis viris loquor? quum Piratæ & latrones, qui prædandi cupidine maria & terras inquietant, videri tamen velint nonnullis profuisse, & potuisse iugulare aliquos, quos cōseruarint. nā hoc est maximū latronis beneficiū. Militares homines natura iactabundi fortitudinem suā nō imputant, nisi quod in cōmune ceu præsidū quoddam proffit. Quocirca nulla res magis debet cogitationes hominū excuere, atq; excitare, quā studiū alijs benefaciendi. siue quod is iussit, cuius præceptorū amplissima est merces: siue qd' aliter societates hominū nequeūt stare, siue inhumane & cōtra naturam existimādū est, nō subuenire quibus possis, siue q; hac via alijs alijs beneficiū in cōmune reponūt, si potentior infirmiori absit. postremo vnūquemq; conuenit admonitū cōmunis sortis huc adduci.

B 4 Quibus

LIB. I. DE SVBVENTIONE

QVIBVS DE CAVSSIS QVIDAM
A BENEFACIENDO DE-
TERRENTVR.

Sed duæ causæ sunt, quibus potissimum beneficentia nostra restringitur. vel quia profuturos nos alijs non putamus, vel quia obfuturos nobis ipsis, aut ijs, quos habemus charos. ut liberis, propinquis, necessarijs. existimamus non prodesse quod datur malo. & ingratitude vehementer offendimur. Tum ita nos tenere diligimus, ut non audeamus benefacere, ne quid ea res nobis noceat. dicam prius de inopibus, hic de ijs, quibus opes adsunt. Nihil est virtute amabilius, nihil quod ad se validius homines pelliciat, quam species illa honestatis. contra foedius nihil est vitio, aut quod citius intuentes abs se cum abominatione auertat. Ergo iuxta veteres illos versiculos:

7 Beneficiū dando accepit, digno qui dedit: & illū Ennij: Benefacta male locata, malefacta arbitror. Neque aliud quicquam magis a dando nos deterret, quam quā metuimus ne male beneficiū collocemus. Id duabus ex rationibus fit altera, aut quā beneficiū cui dedimus non prodest, in quo

Ingratitudo.

in quo dolemus nos operam atq; impensam lufisse. at quum ingratum experimur. quod flagitiū non eum tantū offendit, in quem quis est ingratus, aut ingrato soli nocet, sed in cōmune omnibus. arctat enim hominū benignitatem, & ardorem iuuādi restinguit. Timonē quendam Athenis hominem locupletem beneficentissimū ac munificum in primis fuisse perhibent, sed expertū multos aduersum se ingratos in odium quoddam humani generis adductum esse, quæ res ei cognomen fecit misanthropu. Videmus discipulos vocem illam ac stylum a præceptoribus expolitū atq; excultum in ipsorum perniciem conuertisse. Quis velit docere? Parentes a filijs dehonestatos, compilatos, expulsos, cæcos, interemptos, quem delectet vel gignere liberos, vel tollere? clientes, famulos, famulas in domum & familiā receptos, adiutos opibus, euectos dignitatibus, non aliter acceptos, & habitos q̃ filios, corrupisse patronorum vxores, filias, propinquas, liberorum indolem, spoliasse domū, prodidisse patronos ipsos, vt præstitisset serpentem in domū admisisse, q̃ in domum

B 5 tam pe

tam pestiferos homines. Quis nō malit
 in syluis, & solitudinibus viuere? Rēcto
 rem ciuitatis noctes & dies publicis cō-
 modis inuigilātem cum suo cōmodo le-
 uem ac ambitiosum vocant, & regendi
 imperitum. Bonum principem populus
 conculcat, malo paret. ea res multos esse
 malos cogit. & quod admiserūt ingrati;
 grati luūt. Idcirco inuisa est om̃ibus in-
 grātudo etiā erga alios. Tantūq; hoc
 crimen visum est, vt quum sit in ciuita-
 te frequens, nulla sit tamen aduersus il-
 lud legibus animaduersio constituta, q̃
 omnem humanā æstimationem supera-
 ret. & ex ijs esset, vt inquit Seneca, quæ
 ad vindicem deū remittuntur. Sunt qui
 Mendici ex mendicorū filijs aliquos ascīuerint;
 vt docerent, vt instruerent facultate vi-
 tæ, pro filijs haberent, hæredes testamen-
 to scriberēt: hos paucis post diebus cum
 furto a dominis pfugisse. aut si aliquan-
 diu in domibus remanserant, effusos in
 omnem impudētiam, ac immodestiam,
 obloquentes, responsatores, insolentes,
 rapaces, itolerabiles esse factos. Et quia
 de mēdicis res ipsa admonuit, si quis eo-
 rum vitam ac vitia, & quæ quotidie fla-
 gitia &

gitia & scelera designent, confideret, vtiq; miretur magis esse, qui illos vel intuitu dignetur, vsque adeo perditum est, quicquid illis datur. Primum immodestissime ac importunissime efflagitāt, vt extundant magis, quam impetrēt. Sunt qui hac sola de causa nihil dāt. alij dāt, vt tantam ab se molestiam dimoueant. Quū illi nullo respectu vbi aut qñ petāt in ipsa cōfectione sancti mysterij non sicut nūc hoīes attēte ac pie Sacramētum venerari. Faciūt sibi trāsītū inter turbā cōfertissimā, foedi vlceribus, tetro per vniuersum corpus halitu spirāte. tā & se diligūt, & ciuitatē totā negligunt, vt nihil pensi habeāt, ne in quē transmittāt vim morbi, vt nullū fere est morbi genus, qđ non habeat suā contagiē. quin & vlcera multi cōpertī sunt, ipsos sibi certis medicamētis & facere & augere, vt miserabiliores sint intuētibus. nec solū sua ipsorū corpora auaritia quæstus sic deformāt, sed & liberorū, quos nōnunq; circūferūt accōmodatos. Noui gētem apud quam etiā raptos & debilitatos ad commouendos magis a qbus stipē precātur. Sic alij varios morbos simulāt fanī & integri. si soli sūt,

sioli sint, aut necessitas subito ingruat, ostendunt, quā nō sint infirmi. sunt q̄ fugā sibi consulant, si quis eorū vlcera & morbos velit curare. Alij ociosi lucri dulcedine, quod necessitatis est, vertunt in artem. Nollent cōmutare rationem hāc parandæ pecuniæ. nec minus pro mendicitate sua pugnēt, si quis tentet adimere, q̄ alij pro suis opibus. ergo diuites possunt stipem, & ab ijs accipiunt, quibus iustius deberēt dare, quod deprehensum in nonnullis, oēs suspectos facit. Iam qui semper deū & quicquid est vsquā diuorū habent in ore, nihil in pectore habent minus, quā illos: impatientissime in deū iaciunt conuicia. videre est eorū rixas tā rabidas, maledicta, execrationes, & propter minutam vnam centum periuriā, plagas, cædes, impotentissime omnia & teterrime. aspernantur nonnunq̄, quod gratis donat, si auiditati nō respondeat, magnoq̄ vultus fastidio & contumeliosis verbis reijciūt. Stipē nacti etiā illos a quibus acceperē, rident, tantum abest vt eis seorsum bene precetur. alij recondūt incredibili avaricia: quum ne morientes quidē ad aliquē pro se vsum proferant. alij dete

aliq̄ detestādo luxu dilapidāt, cœnis op̄is
paris, quales nec opulenti ciues domi
sue habent, animosius illi florēnum vnū
in capum, aut delicatum piscem, aut ge-
nerosum vinum prodigant, quā stuperū
diuites, vt non insulse videantur quidā
dicere illos cauponi mendicare, nō sibi:
videlicet, q̄ quā facile est eis illa pecunia
eo quæsitā die, tam se aliā quæsituros po-
stridie confidunt, & nescio quo pacto ra-
ra est in exiguis rebus parsimonia, ra-
rior multo, si partæ sint citra industriam
& laborem. Iam quo strepitu epulantur?
quā clamoribus inconditis? dicas rixari
meretrices cū lenonibus, voluptates dili-
gentius rimantur, & se in eis altius im-
merguunt, q̄ diuites. Quæ vitæ cōsuefa-
ctio inciuiles eos reddit, impudentes, ra-
paces, inhumanos, puellas vero impudi-
cas, libidinosas. Si quis eos recte ac libe-
rius admoneat, ferocissime obloquūtur,
& subinde illud iactant, sumus paupe-
res Iesu Christi. Quasi verò dominus
Iesus tales pauperes agnoscat, tam alie-
nos a suis moribus & præscripto sancti-
tatis vitæ. qui non pauperes pecuniā
pronūciat beatos, sed spiritu. Atqui isti
maiores

maiores interdum attollunt spiritus, vel ob hoc ipsum, q̄ sunt pauperes, quā opulenti ob suas opes & copias. oderunt omnes, qui vel non dant, vel reprehendunt. A furtis nihil aliud eos arcet quā poenæ metus: aut etiā quod occasio non datur. nam si detur, ibi nec legū, nec magistratus vlla est reuerentia: paupertatis prætextu nihil non licere sibi rati. Iras suas nō verbis aut pugnis vellēt vltas, sed ferro & cæde. argumēto sunt multa homicidia clam ab ipsis patrata. & si quando civilis discordia incidit, nulli maiores edunt clades, siue prodēdo, & instigādo, siue ipsi manu ppria. Vt non sine grauissimo cōsilio videantur Romani submo-
 uisse egenos cura omni atq; administratione Reipublicæ cuius ciues haberent pro inimicis. Quæ tamen non sunt a me dicta in vniuersum de omnibus, sed de genere. alia enim in alijs vel hominibus vel nationibus sunt vitia. in quibusdam nulla. Deinde ad cohortandos magnos magistratus, ac priuatos, vt paupertati mature subueniant, ne sinant tantam labem & foedissimam vomicā perniciosissime hædere in visceribus suæ ciuitatis.

Quomodo

QUOMODO IN OPIBVS AGENDVM.

TVM etiā ad eos ipsos inopes cōmo-
 inefaciēdos, quēadmodū se debeant
 gerere in suis aduersis rebus. Primū
 reputare oportet eos inopiā illā missam
 sibi a deo iustissimo, & occulto consilio;
 etiam ipsis vehemēter vtili, adempta vī-
 tiorum materia, & tributa, in qua se vī-
 tus facilius possit exercere. ideo non mo-
 do tolerandam æquo animo, sed libēter
 quoq; amplectēdā, tanq; dei munus. ver-
 tant se ad dñm, qui eos tetigit magno ar-
 gumento amoris illius, quia quē diligit,
 castigat. ne perdant correptiōis & cala-
 mitatis fructum, qui est, seipsos & autho-
 rem suū, a quo admonētur, atq; accersun-
 tur cognoscere. reiecti a mundo, electi a
 deo. nudi atq; expediti, nudū atq; expedi-
 tum Christum alacriter comitentur. san-
 cte agant: deoq; solo fidant, non huma-
 na ope vlla. & quandoquidē mala recia-
 piunt in hac vita, dent operam, & conu-
 tantur, ne peius multo habeant in alte-
 ra, ne ppter minimos ac vilissimos qua-
 stus in vita amarissi. iacturā faciant coele-
 stium gaudiorū. Nihil simulent, ne ima-
 posturis videantur pro arte vti, confisi
 magis

magis fraude sua quā bonitate Christus, qui nos omnes alit. nō enim pecunia est, quæ nos alit, aut panis, minime defuturus ijs, qui vere se tales pauperes præbuerint, quales ipse diligit, simplices, puros, verecūdos, amabiles. Modeste & probe petāt, ac versentur. nihil enim verecundia & modestia pulchrius, aut ad conciliandū amorē efficacius. Porro quid intolerabilius supbō paupere? de quo sapiēs ille Hebræus inquit: Tres species odiuit anima mea & aggrauor valde animæ illorum: pauperē superbū, & diuitē mēdaceē, & senē fatuū & insensatū. neminem oderint. nemini iudeāt mortalia ad immortalia accincti & properantes. amēt, & redamabūt. Christo paupertate similes sint, & imitatores charitate. q̄ laborare valēt, ne sint ociosi, quod discipulus christi Paulus vetat. & lex dei hoīem labori subdidit. & Psalmista beatū illū vocat, q̄ edit panē labore manūū suarū quæsitū. Vt nihil est nūc eis segni illo ac torpido ocio dulcius, ita nihil esset cōsuetis aliis quid agere grauius aut inuisius q̄ ocii, nihil incundius opere. Quod si mihi fides nō habēt, eos interrogēt, q̄ ex ocio se ac

se ac desidía ad laborē negociatꝝ trástu-
lerūt. Hoi em̃ operi assuefacto quū cōsue-
tudine, tum vero natura ingenij huma-
ni ociū ac desidía mortis est instar. Mul-
tum & pijs orent animis pro bona men-
te sua & illorum a quibus in necessitati-
bus vitæ adiuvantur. vt dominus Iesus
dignetur eos remunerare centuplo illo
in æternis bonis. Pro his quæ acceperūt
non contenti sint verbis gratias egisse,
animū quoqꝝ retineant gratū hoc est be-
neficij memorem, & quæ data ipsis fue-
rint, ne turpiter prodigant, neu sordide
asseruent, non secum in alteram vitam
translaturi. in vsus necessarios prudēter
dispensent. quibus vbi erit satisfactum,
alijs pauperibus ne inuideant quæstum,
procurēt etiam, si possint. quin & ipsi de
superuacuo diurni victus largiātur, imi-
tatiōe vetulæ illius Iudææ, quæ de tenui-
tate sua duo minuta domino obtulit,
hoc est vniuersum censum suum, & lau-
data est sacro illo Seruatoris nostri ore.
felicissima, quæ paupertatem suam obli-
ta est, dum deum respicit. idcirco tātū
deuotionis suæ præconem iuuenit. felix
eleemosyna de necessitatibus decisa, quæ

C Christi

Gentilis
charitas.

Christi testimonio ingentibus diuitum donarijs prelata est. Ne hoc videat Christianis hominibus factu graue, quod gentiles praestitere, alieni a sancta pietate, emptorem a taberna sua, quod quantum in eum diem victui sat erat, collegerant, ad vicinum, qui nihil aut parum vendidisset, transmiserunt. O Christiani ferreum pectus, quod neque exempla flectunt hominum mundo seruientium non deo, nec tot diuini preceptoris cum tanta vel poena vel mercede documenta, nihil aliud sonantia, quam ut proximo bene & cupias, & facias, quatenus possis. Sed ad pauperes redeo. liberos pie sancteque educant, ac instituunt, ut quandoquidem nullas eis sunt opes relicturi, virtutem & sapientiam relinquunt hereditatem regnis omnibus anteponendam. Hæc si egerint, si sic vixerint, scio, & capitis ac vitæ meæ periculo ausim spondere, ubi ab hominibus cibus defuerit, cælitus a Deo nunquam defuturum. quod qui non credit, profecto is nec Christi promissis fidem habet, & suam vitam non intelligit nequaquam cibo propagari, sed voluntate Dei.

Quibus

QVIBVS VITIIS IMPEDIAN-

TVR A BENEFACIENDO

II, QVI POSSVNT.

SVnt & in nobis e regione alia vitia,
 quæ magis multo nostram beneficē-
 tiam impediunt, omnia ex immodi-
 co nostri amore orta. Cuius certissima &
 germana soboles est superbia, & cupidi-
 tas alijs eminendi, propter quam alios
 preminus. Hinc superbix coniunctissi-
 ma inuidia, qua nostra bona volu-
 mus nobis esse propria, vt neminem pa-
 tiamur ad nostram magnitudinē assur-
 gere, non solum ascendētibz infesti, sed
 ijs etiam, per quos euehuntur. Iam segni-
 ties quædam in pectore, dum metuimus,
 ne benefaciendo alijs, alios offendamus,
 quæ res non paucos a propulsanda a so-
 cio iniuria retrahit, dum similtates aut
 dāna metuunt. Timēt etiam quidam ne
 in ingratum incidant alienis exemplis
 non pprijs commoti. Nam ipsi experiri
 nolunt, an felicius sibi cedit benignitas.
 Tum in corpore desidia quædam delirijs
 fracta, vt operā refugiamus oēm quan-
 tumlibet fratri profuturam, in lucro aut
 C 2 volupta

Supbia.
Inuidia.

Luxus.

Nomina
rerū in-
uerſa.

voluptate mire strenui & gnaui, Maria
& terras pagramus exigui quæſtus cauſa,
ſexcenta adimus pericula propter bre-
uiſſimam voluptatē, proximi gratia ma-
num grauamur vertere. Præter hæc tan-
topere inualuerūt voluptates, & luxus,
vt nec ampliffimus illis cenſus ſit ſatis.
Idcirco nec alijs impartiri audemus, ne
nobis deſit. Et vera rerum noīa cum bo-
nis rebus olim amiſimus, ſic ceſſimus vi-
tijs, vt tacito quodam cōſenſu ad ea trā-
ſtulerimus, quæ erant ppria virtutis. Ne-
mo credit ſe male facere, ſi non exiſtime-
tur. parſimonix ac temperantiæ laus in
fordes eſt verſa, luxus & diffuētia ſunt
in precio tanq̃ nobilitate & opibus di-
gna, vt etiam glorientur nonnulli ſe cre-
bro inebriari, quaſi ebrius hō ſit, & non
pecus. magnā pecuniæ vim in aleā pro-
fundere, aut in moriones, cōuiuari ſum-
ptuoſe, id pulchrum & gloriandum du-
citur. Simplicitas, candor, & recta prudē-
tia, pro ſtultitia habentur, ad fraudē atq̃
aſtutiam prudētiæ nomen demigravit,
& ingenium ad maledicentiam. Docere
alios abiectum, & vilium hominum, ne
filios quidem, niſi artes vanitatis ac ſu-
perbiæ,

perbiæ, nec orare honestum satis, ne videamur deum maiorem nobis fateri, & alii qua nos illius ope indigere. Atque hæc oia barbarissimis & stolidissimis seculis inuenta. Deinde pecuniæ, quæ initio fuerat instrumentum eorum modo, quæ ad victum attinerent, transijt in instrumentum honoris, dignitatis, superbæ, iracundiæ, fastus, ultionis, vitæ, necis, imperij, omnium denique, quæ nos pecuniâ metimur. Addito pecuniæ tam vasto precio, nemo est, qui non illam quacunque via & ratione cogendam, complectendam, cõseruandam censeat, iure, iniuria, per fas, & nefas, indiscretis profanis, sacris, licitis, illicitis: eum qui parauit, sapientem, dominum, regem, virum magni & admirandi consilij: pauperem vero stultum, despiciibilem, vix hominem. Hæc tam recepta omnium opinio etiam homines suo pte ingenio alie: nos a cura fortune adigit ad famulandum ei. Nam alij alijs exemplo & inuitamento sunt ad scelus. Pater, mater, nutrix, fratres, beneuoli omnes nihil aliud optant & precantur quam pecuniã, amicus amico cognatus cognato idem, hostibus vero nihil imprecamur aliud, nisi pauperiem.

Pecuniæ
honor.

C 3 Afferunt

Afferunt nonnulli honestas, quantum ipsis quidem videtur, & graues causas, parare se pecuniam & tanq̃viaticum ad senium sua natura imbecillum, & multarum rerum indigum: ad morbos, ad casus varios. hinc ad filios, nepotes, propinquos, affines. hanc prouidentiam vocāt, & ea sollicitudo in infinitum tendit, dū immortalitati generis volumus prospectum. eoq̃ persuasionis est ventū, vt qui paulo largius egenis benefacit, is fraudare hæredes dicatur. imo inuidioso verbo rapere, furari ab eis. nec desūt leges, quæ auiditati hæredum adsint, ac beneficas manus illigent. & sic obtinuit communis sententia, vt pessimo hæredī omnia, optimo pauperi nihil debeas. Hæc tanta cura & suspectus pecuniæ rem in eū statum adduxit, vt suæ cuiq̃ fortunæ vita & anima chariores sint. si quis egeno nummum dederit, sanguinem putet dedisse se, non metallum. Accedit his omnibus, q̃ quisq̃ vt vixit, ita moritur. in ambitione, superbia, auaricia transegit vitam, sic vel ædem, vel sacellum, vel sepulchrum, vt opes sufficiunt, sibi extruit argento, auro, marmore, ebore insigne, vt etiam
auaricia

auaricia viuat in mortuo, sparsis vbique
in signibus & ostentata nobilitate gene-
ris ad superbiam, armis additis, vt si opus
sit, vel cælum expugnet armatus. vel
si quis corpori tentet inferre iniuriam,
propulset. primum omnium occidat ver-
mes, a quibus depascitur. inscribuntur
gesta bellica, & monumenta crudelita-
tis, testimonium triste apud iudicem pa-
cis. Ex præda, & spolijs pauperum, &
diuitijs inique vel quæsitis vel retentis,
etiam quum iam amplius nostræ non
sunt, iubemus cani nobis nescio quot
psalmos, & missas dici. Alij arces con-
struunt, aut Pyramides, aut imagines:
denique quod memoria non patiatur
intercidere. ac dum ista cogitatione agi-
tamus, & magnam inde nobis gloriam
pollicemur, victurosque nos etiam post
mortem, minutum negatur pauperi, ne
quid tantis sumptibus deficiat. imo ve-
ro detrahitur minutum pauperi, si ha-
beat, & spoliatur nudus. Ergo præcipua
caussa, cur non benefacimus, & super-
bia, & amor nostri. qui quo flagrantius
us exardescit, eo magis extinguit cha-
ritatem erga alios. de quo dominus

C 4 noster

noſter in euāgelio ſuo, inquit: Quoniam abūdabit iniquitas, refrigerſcet charitas multorum. Hæ ſunt veriores ac certiores cauſſæ, cur in benefaciendo cōtrahimur. ſed more cunctis hominibus cōmunī culpas noſtras in alios transferimus. & a quo nos vltro abhorremus, cauſſificamur non facere alieno vitio.

NULLAS CAVSSAS DEBERE
IMPEDIRE NOS A BENE
FACIENDO.

AT vero pulchra res eſt, & excellēs imprimis benefacere. in qua decet homines æmulatores eſſe parentis ſui dei, cuius benignitatem ingratitudo noſtra nō exhaurit. pluit ſuper iuſtos & iniuſtos, oriri ſolem ſuum facit ſuper bonos & malos. Et ſi quis recte expendat, fere inopum vitia nobis ſunt imputāda. ingratos ipſi facimus lente aut maligne ſuccurrendo nō puro animo, ſed aliquid ſpectantes aliud, q̃ beneficium, & gratiam: exprobrādo beneficio, commemoratione, nutu, faſtidio. Multi etiā vnius erga quēpiam ingratitudine ſic permouentur, vt nemini velint prodeſſe. atqui
nemo

nemo ignorat, non omnes homines eodem esse ingenio, eisdē moribus. ipse experire. audi Senecam hominem gētilem Christianos edocentem, quæ illum conueniebat potius a Christianis discere. Equidem locum integrum adscribam, vt pudeat vnumquemq; nostrum, ne ex præceptis quidem gentilium paulo senioribus vitam instituere: Non est, inquit, quod tardiores nos faciat ad benemerendum turba ingratorum. Nam primum, vt dixi, nos illam inertiam augeamus. deinde ne deos quidem immortales ab hac tā effusa necessitate sacrilegi, negligentescq; eorū deterrent. vtūtur natura sua, ipsos munerum suorum malos interpretes iuuāt. Hos sequamur duces, quantum humana imbecillitas patitur. Demus beneficia, non fœneremus. dignus est decipi, qui de recipiēdo cogitauit, cum daret. At male cessit. & liberi & coniuges sæpe fefellerunt, tamen & educamus, & ducimus. Adeoque aduersus experimenta pertinaces sumus, vt bella victi, & naufragi maria repetamus. Quāto magis permanere in dādis beneficijs decet, quæ si q̄s nō dat, quia non recipit:

C 5 dedit.

Seneca
locus.

LIB. I. DE SVBVENTIONE

dedit, vt reciperet. bonam ingratorum
facit caussam, quibus turpe est non
reddere. Quam multi indigni luce
sunt, & tamen eis dies oritur. quam
multi quod nati sunt queruntur: ta-
men natura sobolem nouam gignit:
ipsoſque qui non fuiſſe mallent, eſſe pa-
titur. Hoc & magni animi, & boni pro-
prium eſt, nō fructum beneficiorum ſe-
qui, ſed ipſa: & poſt malos quoq; bonum
quærere. Quid magnifici erat multis p-
deſſe, ſi nemo deciperet? Tunc eſt virtus
dare beneficia, non vtiq; reditura, quo-
rum a viro egregio ſtatim fructus perce-
ptus eſt. Adeo quidē iſta res fugare nos,
& pigriores ad rem pulcherrimam face-
re non debet, vt ſi ſpes mihi præcidatur
gratum hominem reperiendi, malim nō
recipere beneficia, quam non dare: quia
qui non dat, vitium ingrati antecedit.
Dicam quod ſentio. qui beneficium non
reddit, non magis peccat, quam qui non
dat. Haſtenus ille. Sed fuerit ſane me-
tus hic ingratitudinis apud gentiles ali-
quis, quem tamen tantopere Seneca, vt
audiſti, conatur eripere, idq; primo ca-
pite librorum de beneficijs, tanquam la-
pidem

pidem primo statim ingressu molestum
& intransibis offecturū. Nos vero ne is
metus a iuuādo retrahat , dominus spon
forem se offert pro paupere, in se recipit,
quod inopibus confertur . quid locuple
torem quærimus ? an fidelem magis ?
quid illo cogitari potest mitius , aut be
nignius ? ille omnia nobis dedit , quæ
cunque habemus , & tamen si quis ab
eo iussus pauperi aliquid erogarit in dei
gratiam, ipse debitorem se facit. sibi vult
referri expensum , quod de bonis illius
fratri datur . Quid porro nobis vel du
rius , vel ingratius ? qui de ijs , quæ ille
apud nos deposuit , dare, recusemus ,
quum ipse iubeat ? quid stultius , quos
tanta proposita mercede dare pigeat ?
quid magis cæcum, quam in supplicium
certum ruere , dum caducas res & mille
casibus obnoxias arctissime complecti
mur ? Ad hæc , si mature subueniremus
pauperibus , haud dubie cum conditio
ne ac statu rerum , mutarent & mores.
Nūc vero sinimus mendicos in egestate
sua cōputrescere . Quid possunt ex suis
sordibus aliud trahere , quam omnia
illa commemorata vitia ? Et quidem
illorum

Quæ cō-
tra euan-
gelium vi-
uimus.

illorū culpæ humanæ sunt, & quadā te-
nus necessariæ, nostræ voluntariæ, ac pe-
ne diabolicæ. Quale est enim in ciuitate
Christiana, vbi quotidie euangelium le-
gitur, hoc est vitæ liber, & in eo vnicum
præceptum Charitas, tam diuerso modo
viui, atq; illic præscribitur? neq; vero no-
stram viuendi rationem gentiles appro-
barent cordatiores paulo. planeq; ex gē-
tilitijs ciuitatibus nihil mutauimus præ-
ter nomen. vtinam vitia nō auxerimus.
Audimus: Benefacite, orate p̄ persecutē-
tibus & impugnantibus vos. At nos ci-
uibz nostris profuturi, etiā loqui graua-
mur. Socrates homo gentilis, cōtemptis
suis priuatis rebus, cum offensione mul-
torum, atq; inuidia, totam ciuitatem cir-
cūibat, docens, admonēs, adhortans sin-
gulos, noctes & dies incumbens in eam
curā, vt ciues suos meliores faceret. No-
lo apostolorum peregrinationes percen-
sere, & tot exhaustos labores, gentilis vi-
ta & actibus erubescant homines Chri-
stiani. Dicitur, qui habet duas tunicas,
det vnā non habenti. Nūc quanta in-
æqualitas? Tu non potes nisi sericis in-
dui, illi canabaceus deest, quo se operiat.
viles

viles sūt tibi arietinæ vel agninę pelles,
 ceruarijs, pardis, pōticis, muribus amici 14
 ris, pximus tuus frigore ringit, contra-
 ctus ad dimidium prę rigore. auro & gē-
 mis onustus, vitā pauperis stuferulo non
 redimeres. Ad capos & pdices & deli-
 catissimos ac maximi precij cibos satur
 nauseas, fratri tuo deest fursuraceus pa-
 nis, quo se inualidum cum coniuge &
 parua sobole sustentet, quum tu canibus
 tuis meliorē proijcias. Nec interea tan-
 geris recordatione luxuriosi diuitis, qui **Lucæ 16**
 induebatur purpura & bysso, & epulaba-
 tur quotidie splendide, & mēdici Laza-
 ri. Tibi non sufficiūt ædes, quę cepissent
 antiquorū regū comitatus, fratri tuo nō
 est, quo se per noctem ad quietē recipiat.
 nec timesne illud audias: fili recepisti bo-
 na tua in vitā tua. & diram detestationē
 domini: Vē vobis diuitibus, qui hic ha- **Lucæ 9**
 betis consolationes vestras. Quum nul-
 lus est congerēdi finis ad morbos, ad se-
 nectam, quam surdis illa auribus cantā-
 tur: nolite esse solliciti de crastino, attolli **Matth. 6**
 te oculos, intuiimini volatilia cœli, & li-
 lia agri, quæ citra curam omnē suam pa-
 ter ille cœlestis pascit, atq; auget. Nōne
 hæc omnia

hec omnia casibus obiecta sunt: nec prodest homini parasse & cōseruasse aduersa dei voluntate, in cuius manu sunt casus. quot ex locupletiss. fecit inopes scintilla ignis nō obseruata, aut pugillus stipulae in naui, aut effusus amnis vel Oceanus, aut hominis malicia, vel calūniosū verbulum: Quid? An non pauperes sine his valent ac viuūt? & diuites egrotāt, & moriuntur cū his? Quanta dementia est existimare vitā esse in pecunia, & pane cōstitutā. minime oportebat nos huiusce rei esse ignaros, q̄ toties audimus: non pane solo viuūt homo, sed verbo & voluntate dei. & alibi: Non in abundantia eorum quae quis possidet, est vita eius posita. Quid potuit explicari apertius aduersum inanem coaceruandī anxietatem, q̄ pposita parabola hominis locupletis: cuius maximū in modū pūctus aucti ingente de vita securitatē pepererāt, vt etiam aīe suae diceret: Aīa mea ede, bibe, fruiere bonis. habes em̄ multa ī annos plurimos pata. & audiuit, q̄ vnicuiq̄ nostrū in medijs fortunarū cogitatōibus dicet: stulte hac nocte aīam tuā repetūt a te, q̄ parasti cuius erūt? vbi hec sunt audita ex ore illo

Matt. 4.

Luc. 6.

illo sapiētīæ dei, nefas fuerit exempla de
secularibus literis mutuari, in qbus refe
runtur tam multi sublati in prima aucti
patrimonij cōstitutione . quū statuerent
iā curas relaxare, & partis frui, mollēq;
& suauem imposterū vitā ducere. Nihil
aliud videmus ī ciuitate laborare hoīes,
nisi vt moriātur diuites, non vt viuāt. Iā
si in senectutē hęc cōdunt, aut morbos,
qd sibi vult tātus in vestitu & epulis lu
xus? ista ministrorū & clientū frequen
tia ociosorū fiducia tuarū opum? tot ca
nes, accipitres, simiæ, alea, scurræ? si quis
in gratiā locupletis hoīs petat, nihil re
cusat. in moriōes & eos q risum mouēt,
q multa cōgerunt? istis nō est dādi finis.
in quo Hispani magnifice insaniunt. in
gratiā dei nihil est agendū. cōsuetudine
vitiorū occaluimus, vt iā non cēseamus,
quæ tantū lædūt. Eiusmodi diuitibus cō
tingit sæpenumero, quod sapiēs inquit,
Qui calumniat pauperē vt augeat diui
tias, dabit ipse ditiori se & egebit. Sed ne
qs subtrahat pauperi manū metu ne de
sit sibi, aut certe pretenuiter ipartiat, So
lomonē ausculet: Qui dat pauperi, non
indigebit: q despicit deprecantē, sustine
bit penu

bit penuriam. & Paulum ad hunc modū confirmantē Corinthios in danda eleemosyna: Potens est autem deus omnem gratiam augere in vobis, vt in omnibus semper omnem sufficientiam habentes abundetis in omne opus bonū. sicut scriptum est: **Psal. III.** Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi. Qui autē administrat semen seminanti, & panem, ad manducandū præstabit. Et multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ, vt in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatē, quæ operatur per nos gratiarum actionem deo. Quoniam ministerium huius officij nō solum supplet ea, quæ defunt sanctis, sed etiā accumulat per multas gratiarum actiones domino. Sic ille. videlicet oratio & gratiarū actio, quæ fit propter eleemosynam deo, impetrat ab illo incrementa eorū cōmodorum, per quæ misericordiā operamur. Quid num dictis tantum hæc & monitis constant, non itidem exemplis? In libro Regnorum 3. legimus: Erat in Samaria Sydoniorum vidua, quæ tantum farinæ habebat domi, quātum pugillo capere posset,

pi posset, & olei paucas guttas. hæc ligna
tum egressa duo ligna referebat domū,
vt libū sibi ac filiolo coqueret, quod vbi
edissent, morerentur, etenim erat fames
atrocissima in Israel. Helias vero id sibi
p eleemosyna postulauit, promittens nō
defuturum ei ac filio. fidem habuit mu-
lier prophetæ. dedit illi, quantulumcūq;
habebat. postmodum vero nec hydria fa-
rinæ defecit, nec olei lechytus imminu-
tus est, vsq; in diem quo misertus est do-
minus Israel. I nunc, & timidus commo-
da, quod tanto cum fœnore recepturus
es, etiam in bonis vitæ huius. At posteri-
tatem cogitat quis, id profecto infini-
tum est. quis tandem erit cumulandi mo-
dus? Quid ipsis nullam ne vis curam re-
linquere? nihil quod agant? in quo se
exerceant? pessime, pfecto in eos consu-
lis. & ipse non recusas tum misere viue-
re, tum etiam male illorū causa, qui cu-
iusmodi futuri sint, ignoras. Audi sapiē-
tiss. Regē: Rursus detestatus sum, inqt,
industriam meam, qua sub sole studiōssi-
me laboraui habiturus hæredē post me,
quem ignoro, vtrum sapiens, an stultus
futurus sit. & dominabitur in laboribus
D meis,

Filiorum
cura.

Ecclesiā-
stics. 2.

meis, quibus defudauī, & sollicitus fui. & est quicquid tam vanū ē vnde cessauī, renūciauītque cor meum vltra laborare sub sole. Nam quum alius laboret in sapientia, & doctrina, & sollicitudine, hominī ocioso quæsitā dimittit. Hactenus ille. Cæci exemplis non mouemur, quæ quotidie oculis se ingerūt, sed nos ab eis animum auertimus, existimātes communī hominū conditione non teneri, quum simus homines. alijs adimūtur filij, quibus ingentes opes cōgregauerant: & fit quod legimus in psalmo 38. Relinquēt alienis diuitias suas: & sepulchra eorum domus illorū in æternum. Tabernacula eorū in progenies pgenierū. Nominauerunt nominibus suis terras suas. Aliorū diuitiæ ad secundū hæredē non pueniūt, corrupta filiorū indole spe paternæ hæreditatis, aut ipsorum parentum indulgentia. Tum quod conseruare nescit, qui laborē non adhibuit in quærendo. Aliorum filij sine diuitijs fuissent optimi, in diuitijs sunt pessimi. vt instrumentum videatur flagitiorum ac scelerum is pater reliquisse, qui quacunq; ratione liberos locupletare studuit. liberi etiam quum patrem

trem vident omnia diuitijs posthabere, ipsi patri diuitias anteponunt. iustissima talione, & quam ad nos edocendos deus finit euenire. bona arte & sancta mente filios instructos abunde diuites relinques. ne illud doceas, rem quocumque modo rem. alioqui in te primum experientur vim precepti illius. vis audire veras diuitias, & decedentis vita patris ad filios mandata. Thobias sic moriens loquitur: Audite filij mei patrem vestrum. Seruite domino in veritate, & inquirete, & ut faciatis, quę placita sunt illi. & filiis vestris mādare, ut faciant iustitias & elemosynas, ut sint memores dei, & benedicant eum in omni tempore, in veritate & in tota virtute sua. caput itidē eiusce libri 4. plenum est eiusmodi mandatis, quibus decet vnumquemque patrem filios ditare, non auro vel argento. vetus verbum est, congestori auaro hæres prodigus. & illud: nec bono hæredi opus est pecunia, nec malo. ille facile quæret, hic cito profundet. Quod locupletes existimares te filios relinquare, si illis principem aliquem tutorē & patronum & ceu patrē quēdā parasses. profecto, si qua est

D 2 fides,

LIB. I. DE SVBVENTIONE

fides, deum relinquis filijs tuis parentē,
 Psal. III. si bonus ac misericors fueris. generatio,
 Prōv. 20 inquit rectorum benedicetur. & alio lo-
 co: qui conuersatur sine reprehensione in
 iustitiā, beatos filios relinquet. Nempe
 idem dñs est, qui parcit Israelitico popu-
 lo ppter maiores eius Abraam, Isaac, &
 Iacob. & qui visitat iniquitatē patrū in
 filios in tertiā & quartā generationē eo-
 rū q oderunt ipsum. & facit misericordiā
 in millia ijs, qui diligūt eū, & custodiunt
 praecepta eius. melius est mori sine filijs
 Ecclesia- inquit Syrach sapiens, q̄ filios impios re-
 stici. 16. linquere. dicam equidem quiddā minus
 forsitan receptū in vulgus, sed tamen ve-
 rissimum, mea utiq̄ sentētia, patres qui
 experti prauum filiorum ingenium, &
 Pater fi- quod pecunia tanq̄ veneno corrūpatur,
 lium ma- pessime facere, quum magnas illis opes
 lū exhae- relinquant, hoc est certissimam vitiorū
 relet. materiam, eiusmodi diuitiā adimuntur
 bonis, qui norunt illarum vsum: & malū
 instrumentū flagitiorū nacti fiunt peio-
 res. Si quis omnino prospectū vult malo
 filio, deponat eā pecuniā apud viros spe-
 ctatae fidei, qui illi depositum restituāt, si
 redeat ad meliorem frugē. sin perseueret
 in nequi

in nequitia & sceleribus, probis indigis
 elargiantur. imo tanq̃ debitum eis per-
 solvatur. Audi iam & prophetam & ho ^{Psal. 36.}
 minem senē: Iunior fui, etenim senui, &
 non vidi iustū derelictū, nec semē eius
 quærēs panem. tota die miseretur, & cō-
 modat, & semen illius in benedictione
 erit. Corporibus diligenter p̃spicis. expe-
 diret, vt animis diligentius prospiceres,
 exemplo sancti & prouidentiss. Iob, qui ^{Iob. 1.}
 pro singulis filiorum holocaustum offe-
 rebat deo: vt si forte peccassent, nec bene
 dixissent domino, sacrificijs patris ex-
 piarentur. Atqui verissimum sacrificiū
 est & deo gratiss. eleemosyna: de qua scri-
 bitur in mysticis literis: Ignem ardentē ^{Eccle. 3.}
 extinguit aqua, & eleemosyna resistit
 peccatis, & deus prospector est eius, qui
 reddit gratiam. Postremo quantæ sunt
 illæ opes, etiā apud homines, filius opti-
 mi patris? Nihil opus est vetera exem-
 pla recēdere, quæ sunt in scriptoribus gē-
 tium omnium innumera. quotidie vi-
 demus multos per se indignos opibus,
 honoribus euehi, sola recordatiōe pater-
 næ virtutis, & quos sine alio despicerē-
 mus respectu, veneramur patrem in eis

LIB. I. DE SVBVENTIONE

Munera
deo di-
gna.

Gloria.

spectantes, non ipsos. vnde oritur decus
nobilitatis. At sepulchra & altaria & sa-
crata ornamenta, & missæ, & psalmi tui
abominatio sunt ante deū, cui tu ex mor-
tuis lapidibus templum dum suscitās, vi-
ua eius templa cadere ac interire pate-
ris. Non donaria & magnifica munera
respicit deus, sed puram mentem, & im-
maculabilem cōscientiam. hæc vox eti-
gentilibus nota fuit, tradita a Platone,
Xenophonte, Cicerone, Seneca, quanto
Christianis debet esse notior? quibus nul-
lo templo est opus, quum adorēt patrem
in spiritu: cuius patris templum est mun-
di vniuersitas, sed peculiarius puri ani-
mi, dicente Apostolo: Templum dei san-
ctum est, quod estis vos. quid dicā quæ-
ri his omnibus famam quandam, potius
quam dei cultum, quod ostendit nomen
vbique inscriptum, & insignia passim affi-
xa? Iam quid illic facit aurū? putas deū
vel puerum esse, qui capiatur auri fulgo-
re. vel avarum, qui possessione. vel homi-
nem, qui vsu. Verum gloria viuēti, si ex-
petatur, grauis. si non expetatur, inuti-
lis. mortuo superuacua. maioribus enim
detinebitur vel gaudijs vel supplicijs, q̃
vt his

vt his nostris vocibus, etiam si ad eū per-
 uenirent, moueatur. Quid Achilli pro-
 dest Ilias Homeri tā cantata? quid Vlyf-
 si Odyssea? vel vtrumq; opus auctori suo?
 Quid Alexādro tot per oriētem Alexā-
 driæ? Quid Flādriæ Comitibus auratæ
 statuæ pro Burgo positæ? vt transeam
 quam caduca & breui peritura sint eiuf-
 modi opera, sed certe pauci intuentur,
 pauciores animaduertunt, nemo fere de
 ijs inquirat, quorum monumenta sunt;
 & vt inquisierit, haud magno æstimat,
 quod si gloria quæritur, quæ maior, quā
 si benefacias? si prosis? si iuues multos?
 hæc vna apud priscos homines ad im-
 mortalitatem via, vt a nobis est in supe-
 rioribus expositum. deos vocauerunt be-
 neficos. Deus est, inquit Plinius, morta-
 li iuuare mortalem. nec inter virtutes
 est vlla liberalitate & munificentia gra-
 tior & plausibilior, propter quam solam
 multi ingentia sunt regna consequuti.
 Sed vnicuiq; homini bona gloria existi-
 manda est. vt solutus corpore bene a con-
 scientia sua & deo audiat, atque eam
 ob causam beatissima æternitate per-
 fruatur.

D 4 Quæ

LIB. I. DE SVBVENTIONE
QVAE VNICVIQVE A DEO DAN-
TVR, NON PROPTER IPSVM
DARI SOLVM.

Mem.
Tuum.

Naturæ
beneficia

PLato philosophus felices fore respu-
blicas aiebat, si duæ illę voces ex ho-
minum vita tollerētūr, meū & tuū.
Quantas enim inter nos excitāt tragœ-
dias? & quibus clamoribus illa intonan-
tur? meum dedi, meū abstulit, meum nō
tanges. tuū non attigi, tuum tene, tuo sis
contētus. quasi vero aliquid vllus hoīm
possideat, quod merito queat suū appel-
lare: etiā virtutem ipsam a deo accepit, a
quo nobis data sunt omīa, alijs aliorum
caussa. Primū natura, per quam volo deū
intelligi. nam nihil est natura aliud, q̃ il-
lius voluntas & iussus. hic ergo quātas
vtilitates nobis siue ad vescendū herba-
rum, radicū, fructuū, frugū, pecorum, pi-
scium, effudit? omnia in cōmune. siue ad
vestiendū pelles, vellera, tū ligna & me-
talla, & cōmoditates animātium, vt ca-
num, equorū, boū, deniq; quæcunq; pro-
tulit, in hac proposuit domo nullis repa-
gulis aut seris clausa cōmunia ijs, quos
progenuit. dic tu, qui occupas, an sis na-
turæ magis filius, q̃ ego? si nō es, cur me
excludis,

excludis, tanq̃ legitimus naturæ filius
 nothū? At inquis operā & industriā na-
 uauī, liceat & mihi possidere, idē faciam.
 Ergo quod natura liberalitate sua dedit
 cōmune, nos malignitate nostra propriū
 facimus. quod illa obuium exposuit, nos
 auertimus, recondimus, claudimus, tue-
 mur, arcemus alios poste, pariete, feris,
 ferro, armis, deniq̃ legibus. Itaq̃ auari-
 cia & malitia nostra charitatem & famē
 indicit abundantiæ naturæ, & diuitijs dei
 paupertatem adfert. Iam per malignita-
 tem nostram effectū est, ne vere deo dici
 possit. Aperis tu manū tuam & imple
 omne animal benedictione, nō pōt iniri
 numerus eorum qui tertio ab hinc anno
 in Bethica extincti sint fame, victuri ad
 huc, si tam essemus prompti ad ferendā
 opem, q̃ ad petendam. aut si nos vel be-
 stiarū liberalitas moueret, & sensus qui-
 dam naturæ accommodatior, quam no-
 ster, quarum nulla est, quæ pasta & satu-
 rata, residua non hic in cōmune incusto-
 dita velut in amplo quodam naturæ re-
 linquat penore. Quapropter sciat quis-
 quis naturæ munera possidet, si cum ege-
 no fratre communicet, iure possidere, &

17

Bethicæ
fames.

D 5 ex natu

ex naturæ voluntate ac instituto. sin se-
cus, furem & raptorem esse naturæ lege
conuictū & damnatū, quum occupet &
detineat, quæ natura non ipsi vni pro-
crearat. Ad Architā Pythagoricum Pla-
to scribit: Nō nobis solis natī sumus, sed
ortus nostri partē patria vendicat, par-
tem amici. & senex ille in comoedia: Ho-
mo sum, humani nihil a me alienum pu-
to. Nemo sit ergo huiusce rei insciens, se
nec corpus, nec animam, nec vitam, nec
pecuniam habere in vsum modo suum
& commodum data: sed esse illarum re-
rum omnium dispensatorem: nec alio fi-
ne a deo accepisse. hoc & si vmbra qua-
dam, tamen vetusta gētilitas vidit, quæ
ita per leges de suis ciuibus sanxit, vt ap-
pareret vnumquemq; omnia debere suæ
ciuitati. huic in quemq; ius ac fas esse de
corpore, de vita, de fortunis statuere. vn-
de illi apud Athenienses Areopagitæ,
apud Romanos Censores in vitam, cen-
sum, mores cuiusq; inquirebant, vt legi-
bus & pœnis iudicarent, quam hæc ab
vnoquoq; in publicum cōmodum admi-
nistrarentur. Sed in ea quidem re affera-
mus iam nō hominum testimonium, sed
deī edictū.

dei edictū: Grátis: inquit, accepistis, grá-
tis date. & parabola proposita est de eo,
quí talentum quod a domino acceperat,
quia recōdidit, nec est eo negociatus, pu-
nítur acríter, collaudatis ijs, qui negocia-
tione rem auxerant: hoc est multos adiu-
uerāt illis ípsíis dñi beneficijs. Quocirca
fur est, nō qui hæredi, quod inopibus lar-
giatur, detrahít: sed q̄squis inutiliter eru-
ditione abutitur, vel víres consumít, vel
scientiam sinít torpescere, vel pecuniam
profundít, vel asseruat. Dícet aliq̄s; idq̄
ingentí cum supercílio, de meo hæc fa-
cío: quid mihi ad tribunal Christi cha-
ritatis & mutux beneficentiæ vindici,
íd allegas, quod non tibi licuisset ad sel-
las censorum Romanorum? ostendí ní-
hil esse cuiquam suum. Fur inquam est
& raptor, quí quis pecuniam in aleam
prodígít, qui domi in arcis coactam de-
tinet, qui in ludos effundít aut epulas,
qui in preciosas admodum vestes, aut
instruclissimum vario argento atque au-
ro abacum, cui vestimenta domi com-
putrescunt, qui emptítandis rebus su-
peruacuis, aut inutilibus, pecuniam
expēdunt, qui in vanas superstru-
ctíones.

LIB. I. DE SVBVENTIONE

ctiones. Deniq; quisquis, quod superest
necessarijs naturæ vsibus, nō egenis im-
partit, fur est, & si nō humanis legibus,
quāquā his etiam nōnullis, certe diuinis
punitur.

NON CONSTARE PIETATEM ET
CHRISTIANISMVM SINE BE-
NEFICENTIA MVTV A.

HActenus diuina cū humanis cōiun-
xi, propter eos, q̄ tenebris altissimis
immersi nō ferūt diuinæ lucis ful-
gorē. Nūc vero sola persequemur illius
principis ac domini iussa, de quo dicit:
Mat. 10. Nolite eos timere, qui occidunt corpus,
postmodum autem nihil habent reliqui,
quod agant. illū timete, qui vbi corpus
occiderit, animā potest mittere in gehē-
nam. sed nos tantopere ad scelera occa-
luimus vt nihil æque surdis audiatur au-
ribus, quam quæ deus iussit. Nec sal-
tem vitæ huius vanitas nos commone-
facit, non esse hic spes nostras figendas,
ad illum venturos nos, qui fuerit & spe-
ctator, & testis nostrarū quoq; cogitatio-
num, eundem futurum iudicem, & vnū-
quenq; nostrum pro meritis aut retentur-
um secum in æterna beatitudine, vel
missurum

missurū ad supplicia . Deus ergo p̄ quos nobis loquitur , nisi primū per filiū suū? hinc per sanctos viros, & sp̄ritu eius afflatus? sed dei certissima oracula expressa sunt libris veteris ac noui testamenti. Quibus omnibus nihil cōmendatur magis, nihil inculcatur crebrius, q̄ misericordia; seu q̄s Gr̄ce malit , eleemosyna. In Deuteronomio sic dominus loquitur: Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ, idcirco ego præcipio tibi, vt aperias manū tuam egeno & pauperi, qui tecum versatur in terra . Nec gratis hoc iniungitur. additur præmium, vt paratam inueniat misericordiam, quisquis exhibuerit . In psalmo enim 40. Dauid inquit : Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum dominus . Dominus conseruet eū, & viuificet eum, & beatum faciat eū in terra, & non tradat eum in animā inimicorum eius. Dominus opem feret illi super lectum doloris eius. vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius. Eiusdem vatis versiculus ille ex 9. Psalmo: Tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor. aperte declarat potentem in hoc esse

Cap. 15.

hoc esse a domino vel dignitate ornatū,
vel munitum ac instructum potentia, ho-
nore, autoritate, opibus, vt tutor & de-
fensor sit inopis, vt robustior filius imbe-
cilliori a patre custos adiunctus. Nec de
sacrificijs & ceremonijs suis dominus
est sollicitus, misericordiam ab homine
exigit. huic vni mercedem pollicetur.

Cap. 58. Apud Esaiam prophetam verbis domi-
ni sic legitur: Rogant me iudicia iusti-
tiæ, & appropinquare deo volunt. Qua-
re ieiunauimus, & non aspexisti: humi-
liauimus animas nostras, & nescisti: Ec-
ce in die ieiunij vestri inuenitur volun-
tas vestra, & omnes debitores vestros re-
petitis. Ecce ad lites & contentiones ie-
iunatis, & pcutitis pugno impie. Nō est
hoc ieiunium quod placet domino. Nō
ne, inquit, hoc est magis ieiunium, quod
elegi: Dissolue colligationes impietatis.
solue fasciculos deprimentes. dimitte eis
qui confracti sunt, liberos, & oē opus di-
rumpe. Frange esuriēti panē tuū. & ege-
nos vagosq; induc in domū tuā. Quū vi-
deris nudum, operi eum, & carnem tuā
ne despexeris. tunc erumpet quasi mane
lumen tuū, & sanitas tua citius orietur.

Et ante

Et anteibit faciē tuā iustitia tua, & gloria dñi colliget te. Tūc inuocabis, & dñs exaudiet: clamabis, & dicet, ecce adsum. Hactenus Esaias. Quærit & circumspicit peccator quēadmodum offensum ab se dominum queat placare, offert victimas, offert primogenitū suum, & spretis omnibus, quæ extrinsecus poterant adferri, de interioribus misericordia postulatur. Sic em̄ legimus in vaticinijs Micheæ prophetæ: Quid dignū offerā domino? Curuabo genu deo excelsio? Nunquid offeram ei holocaustomata, & vitulos anniculos? Nunqd placari potest dominus in millibus arietū, aut in multis millibus hircorū pinguiū? Nunquid dabo primogenitū meum pro scelere meo, fructum ventris mei, pro peccato animæ meæ? Indicabo tibi o homo, quid sit bonū, & quid dominus requirat a te. Vtiq; facere iudiciū, & diligere misericordiā. Quibus curæ est perscrutari naturas rerum, perhibēt, amorē natura & ingenio suo a nulla re verius elici q̄ ab amore. sic nihil æque dei misericordiā nobis conciliat, q̄ nostra misericordia. Qui pronus est ad misericordiam, inquit Salomon, benedicet.

Amor amorē elicit.

Misericordia.

In Genesi.

Psal. 36.

Christi
authoritas.

benedicetur, & de immisericorde idē ait:
 Qui obturat aurē, ne audiat imbecillū,
 & ipse inuocabit dominum, & non erit,
 q̄ exaudiat eū. Sed nos aquā, vt dicitur,
 in mari quærimus, quid aliud sonant ve
 tera dei præcepta, nisi vnicam viā nanci
 scendæ dei misericordiæ esse nostrā mi
 ricordia, etiā vsq; ad cōmoda vitæ huius
 temporariæ? Abraam & Loth consuetu
 dine accipiendi hospites, angelos inscijs
 receperūt, tantoq; honore digni sunt ha
 biti: nec angeli assymboli discesserunt.
 Loth ab incendio & ruina quinq; vrbiū
 exemptus est. Abraam filiū recepit ori
 ginem promissæ illius sanctæ ac innume
 ræ posteritatis. Rex ille & vt senex, &
 vt vates, sic inqt: Iunior fui, etem̄ senui,
 & non vidi iustū derelictum, nec semen
 eius quærēs panem. Tota die miseretur
 & commodat, & semen illius in benedi
 ctione erit. Veniamus ad Christū fide
 lissimum legatum patris missum ad nos
 magna & admirabili autoritate signo
 rum & virtutum in illa humilitate cor
 poris, vt hominem hostem irato reconci
 liaret patri, insipientem erudiret, erran
 tem in viā reduceret, cæco vsum redde
 r et solis

ret solis ac luminū. hunc audiri pater voce sua iussit. nos illius doctrina ac luce nos veditamus. illius gloriamur nomine, quod est super omne nomen: nec est aliud super terram, per quod salui esse possimus. nec aliud, in quo nos conveniat gloriari, quam Pauli exemplo, cruce domini nostri Iesu Christi. Sed equidem non video, quae facie audeamus Christianos profiteri nos, quum nihil ex iis praestemus, quae Christus prima iussit, ac prope sola. habebant gentiles philosophi suum signum, quo agnoscebantur, nuditatem pedum, sicut Nazianzenus perhibet, vilitatem vestium: habent Iudaei circumcisionem: milites in bello sua signa, oves signatae sunt, merces itidem. Christus nullum ne habet signum, quo notat suos, atque ab alienis separat? In hoc inquit, cognoscent omnes, quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis inuicem. & mox: Hoc est praeceptum meum, ut diligatis inuicem. hoc est caput, hoc primum dogma. Amoris haec est natura, ut omnia faciat communia, iuxta priscum verbum quod a Pythagora & a Pythagoricis profectum ceterae philosophorum nationes retinuerunt. nec secus qui amat, res am-

Gal. 5.

Christi
signum.

Ioan. 15.

Amicitiae
lex.

19

E ci curat,

ci curat, & tractat, quam suas ipsius. interdum quoque accuratius, & ardentius re affectu. At in nobis vnusquisque suum agit negocium, nemo fratris. & quem admodum Paulus Corinthios obiurgans, inquit: Alius esurit: alius ebrius est. Tantum abest, vt quæ habes communices fratri, vt quacunque arte & fraude possis, quæ frater possidet, ad te trahas. pauperem vides nudum, ipse vestibus non indutus, sed onustus & obrutus, ac præteris. vbi iam signum illud, quo Christi oues censentur? At ne deum quidem diligit, qui hominem non diligit. testificatur hoc Ioannes in epistolis suis: Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clausit viscera sua ab eo, quomodo Charitas dei manet in eo? & post paululum: Si quis dixerit, quod diligit deum, & fratrem suum oderit, mendax est. qui enim non diligit fratrem suum, quem videt: deum, quem non videt, quomodo potest diligere? Ad hæc nec Christo credit, qui ei non fidit. quid enim est aliud credere alicui, quàm eius dictis fidere, &

Ioan. 3.

1. Ioan. 2.

re, & promissa existimare certo euentura? Atqui dominus omnibus etiam is, qui de nobis pessime sunt promeriti, & nocerent, si qua possent, iussit nos benefacere, quodque difficilius est, benecupere. Ille se debitorem tibi offert pro eo, in quem beneficium contuleris. si crederes tam eximiam illum relaturum gratiam, quantam pollicetur, an non dares? qui negociatori das decem ducatorum millia, vt cum foenore recipias, filius aut verbo mortalis, aut syngrapha mali. At qui & a Christo habes syngrapham. sed nimium carne opprimimur, & spiritalia in animos nostros non penetrant circumseptos tanta mole carnis, quæ vitiorum assuefactione callum duxit. Nec vitam nostram deo, a quo vno & genita est, & conseruatur, credimus. Nam si Christo crederemus iubenti, vt totam curam tuendi & sustentandi nostri reijciamus in patrem, a quo sunt omnia, quique ea & pascit, & sustentat, quæ sine cura sunt, essemus vsque adeo solliciti? non essemus, si Rex aliquis mortalis sponderet. quid aliud dicam,

E 2 nisi

LIB. I. DE SVBVENTIONE

nisi sic nos loq̃ tanq̃ omnia credamus,
 sic viuere tanq̃ nihil. Neq̃ vero te tan-
 git, quod summũ & postremum est in re
 ligione, finis vitæ vel per virtutem vel
 per vitia transactæ, quã præmia vel sup-
 plicia consequunt̃. Peccata dicit eleemo-
 Luc. II. syna purgari. Reliquum inquit est, vt fa-
 ciatis misericordiã, & sunt vobis munda
 omnia. confirmauit veterum. sententiã.
 Siquidem Thobias ait: Præmium enim
 bonum tibi thesaurissas in die necessita-
 tis. quoniam eleemosyna ab omni pecca-
 to & a morte liberat, & non patietur a-
 nimã ire in tenebras. & Ecclesiasticus:
 Ignem ardentem extinguit aqua, & mi-
 sericordia resistit peccatis. superbissimo
 Regi Daniel consulit, vt peccata & blas-
 phemias suas misericordia, & eleemosy-
 nis pauperũ redimat. concinunt his om-
 nibus Christi discipuli ex magistri scho-
 1. Pet. 4. la dicentes: Charitas operit multitudinẽ
 peccatorum. Centurioni illi gentili in
 Añto. 10. Actis apostolorũ propter eleemosynas
 indicatur ab angelo iter salutis. Et quẽ-
 admodum ad ciuitatem aliquam demig-
 raturis salutare consiliũ est, si quos
 eius incolas officio sibi aliquo demereã-
 tur, sic

tur , sic dominus admonet atq; hortatur Luc. 16.
 nos ex mammona iniquo amicos quere- 20
 re, qui nos mortuos recipiant in æternas
 illas domos . & adolescenti qui de vita
 æterna consulebat, respondit: Si vis per-
 fectus esse, vade & vende omnia, quæ ha- Luc. 18.
 bes, & da pauperibus, & habebis thesau-
 rum in coelis, & veni sequere me. Iudicis
 viuorum & mortuorum vtinam nō mi-
 nus quisq; sententiam metueret, q̃ sæpe
 audiuit , & quam nulli non est cognita,
 qui vel pro misericordiæ operibus præsti- Mat. 25.
 tis beatā æternitatē remuneratur , vel p-
 omiſſis supplicio addicit. Quid dicemus
 ad hæc omnia? An cōtingit nobis, quod
 de Pharisæis narrat Lucas in euāgelio:
 qui q̃ essent auari , irridebant præcepta
 Christi: nec vlli sunt adhuc, quibus eque
 ridicula est cœlestis doctrīna, q̃ accensis
 diuitiarū cupidine : vt ineptus est regno
 dei diues, q̃ opes suas amplectit̃: nec sine
 maxima causſa Paulus apostolus solam Auariciā
 ex peccatis oībus auariciā appellauit ser- 1. Thim. 4
 uitutē idolorū. pecuniā enim inqt, quidā
 expetentes a fide nauī tutiss. deciderūt.
 Nullū crimē mortē ab Apostolis vindi-
 catū est, præter auariciā Ananię, & cōiu-

E 3 gis,

LIB. I. DE SUBVENTIONE

Ad. 5.

gis, in quā Petrus potestātē illā apostolicā non per tortorē & carnificē, sed efficacīa vocis suæ ostēdit, & exercuit: q̄ sciret, quantum affectus ille p̄bis moribus, & pietatī nostræ odium bellūq; indixisset: quod aliquando exarsurum esset maximo detrimēto & clade religionis. Examinet quisq; conscientiā suam, an credat illa, quæ recēsuimus, quū his tā parū moueatur. at credo, ait vnusq; ego vero credere te audio, credere nō video. Filioli hortatur Ioannes: ne diligamus verbo tātū, sed re, & opere. & Iacobus: Estote factores verbi, & nō auditores tantū. si credis, cur tātis p̄missis & minis nō tāgeris? cur qd' assignatum tibi est munus, nō capeſſis? præsertim tātis gaudijs paratis ei, q̄ fecerit: tātis cruciatibus, q̄ prætermiserit. Summa hæc est: ego neminē existimo Christianū esse, q̄ quatenus potest, non subuenit fratri indigenti. Paulus &

Gala. 2.

Barnabas quū Hierosolymā venissent, Iacobumq; fratrem dñi loci illius sanctissimū Episcopū, simul & Petrū & Ioannē cōuenissent, exposito euāgelio, qd' prædicarāt in gentibus, & collaudatī ab ap̄lis, sic digressi sunt, vt vtrinq; tātum de misericordia

sericordia meminissent. dexteras, inquit, dederūt mihi, & Barnabæ societatis, vt nos in gentes, ipsi in circuncisionē, tantū vt pauperum memores essemus. de toto hoīe curant, totum alunt, & reficiūt. totī student prodesse. mentī per prædicationē & sacram doctrinā, corporibus primum miraculis & virtute pellēdi morbos, que comitabatur prædicationem, cōstantissī mamq; illā fidē, & adiumētis vitæ in colligenda pecunia, qua indigī alerentur. hoc est vere Christiani & sectatoris principis ac magistri sui, qui totum hominē fecit, totum sanauit, totum aluit, mentē doctrina, corpus cibo. ita conuenit nos & animo benefacere, & corpori, quæcūq; facultas detur.

Q V A N T V M E T Q V O M O
D O C V I Q V E B E N E F A
C I E N D V M.

Cicero, Aristoteles, Theophrastus, Panætius, Possidonius, Hecaton, Seneca, & cæteri, qui de officijs vitæ communis scripserūt leges quasdam statuunt, cui, quatenus, q̄tum, quando, quemadmodū præstādum sit vel officiū,

Officia
vitæ.

E 4 vel

LIB. I. DE SVBVENTIONE

Charita-
tis præ-
ceptum.

Benefi-
cij magni-
tudo.

Matth. 5

vel beneficium, vel referenda gratia. Sed quum humana sola persequerentur, non omnia potuerunt suis præceptis cōcludere, propterea quod hominū naturavarietate sua infinita est, quā formula sua diuina dominus cōprehendit, videlicet auctor illius. Dato enim charitatis præcepto erga deum & hominem, ceu normā quandam & amissim assignauit, qua vniuersa mortaliū omniū vita possit dirigi. Si quis vere & ex animo deū diligit, & fratrem propter deum, amor ille verius ei suadebit & rectius, quid agendum sit, quā quicumque magistri sapientiæ. Sumat quisque in proximum affectum germane amicū, atque in iuuando deū solum spectet, ab illo sperans remunerari se, nihil dico amplius. hoc vnicū documētum superat longa illorum philosophorū, quos modo cōmemorauī, scripta. De magnitudine beneficiij, & in quem conferendum, sunt illa Christi: Omni petēti abs te dato: volenti mutuari abs te, ne auertaris. Benefacite psequētibz vos. amate eos, quibz estis iniūsi. orate pro ijs, qui vos execrantur, ac deuouent. nempe sic agēdum est ei, qui a rebus istis mūdi huius penitus se

tus se ad dei vnus fiduciam, & amorem
sustulit. Illud vero Thobiæ humanū ma
gis: Ex substātia tua fac eleemosynam,
& noli auertere faciem tuā ab vllō pau
pere. Ita enim flet, vt nec a te auertatur
facies dñi. quomodo potueris, ita esto mi
sericors, si multum tibi fuerit, abundan
ter tribue, si exiguum tibi fuerit, etiam
exiguum libenter impartire. cui nō dis
sonat, quod in Ecclesiastico legi: Ante Cap. 14
mortem tuam benefac amico tuo, & se
cundum vires tuas exporrigens da pau
peri. Hi facultatem metiuntur, & sollici
tudine non carent, quæ amor excludit.
Sed quanto hi melius, q̃ qui ex ingen
ti iuuandī facultate & copā exiguam
portiunculam impartīunt: vt qui ex am
plissimis opibus vnā aut alterā stipem
vnciariā, dicamus minutam: vt hacten
us fecimus voce vestrati. Qui parce,
inqt Apostolus, seminat, parce & metet.
& qui in benedictionibus seminat, id est
largiter & plena manu, abunde etiā me
tet. similis est ad Galatas sentētia, quam
statim referam: Vt a deo accipis, sic illi
reddito. si ille affluenter dat tibi, cur tu il
li retribuīs tam arcte & maligne? præci

E s pue

pue quā nīhīl tībī dederit ppter te vñt;
sicuti differuimus. Neq; vero necessitates nostras sic conuenit metiri nos, vt luxum & diffluentia inter necessitates ponamus, sicut sericis vestiri, auro & gemmis fulgere, stipari magna frequentia administrantium, quotidie epulare oppipare, aleam animose ac largiter ludere. At ne quis blandiatur sibi, tanq; de multis copijs multa etiā egenis elargiat, admonendi sumus nō esse acceptā deo eleemosynā, quæ ex sudore & substantia pauperum rapta sit a diuite: quale est enim per fraudē, per imposturā, per rapinā, p vim expoliasse te multos, vt aliquid paucis aspergas? surripuisse mille, vt des centū in quo putāt se quidam satissacere, si ex magnis vel prædis vel fraudibus redimant se aliqua portiuncula, quam dent egenis, aut ex qua ædificent sacellū, affixis suis insignibus, aut templum ornēt specularibus, aut quod ridiculū magis, auditori noxarū numerēt, vt absoluantur. Cōfessio Zachæi publicani hæc est:
Luc. 19. Ecce domine dimidium bonorum meorum do pauperibus, & si quē defrauda-uerim, reddo quadruplū. Ideo sic a Christo absol

isto absoluit. Salus hodie huic domui facta est, quoniam & ipse filius sit Abrahae: nepe qui iustitiam Abrahae non profitebatur nomine, sed praestabat operibus. De iustis ergo & bene quaesitis grata est domino eleemosyna. faciat quicquid quod Zacheus, ut idem audiat.

Et omnibus est benefaciendum, nam pro omnibus se offert Christus. ac ne nos deterreat inopis indignitas, habemus dignissimum deum, qui nobis immeritis prior benefecerit, is se ex creditore debitorum facit, si quid das pauperi. Aristoteles philosophus gentilis non perinde bonus, ac doctus, quam malo homini numerum roganti dedisset, admonitionibus amicis, ac subobiurgationibus, quod benefecisset indigno, non, inquit, illius sum misertus, sed naturae: quanto nos magis decet misereri pauperis propter deum? cuius misericordia si vel temporis punctum a nobis recederet, quid esset nobis vniuersis miserabilius? Atqui haec est dei & dominum vniuersorum syngrapha. Quicquid vni ex minimis istis fecistis, mihi fecistis. Audi etiam hominem, si fas est hominem post deum audiri, sed sapientissimus est, & dei scriba.

Benefaciendum omnibus.

Mat. 25.

itaque Deus putabitur loqui, Foeneratur domino,

Provera 19.

domino, qui miseretur pauperis, & vicissitudinē reddet ei. Quis nostrum expositionem illam domini sustinere poterit: Serue nequā cur ex meo non dedisti, quod ipse iusseram: quid fecisses de tuo? Itaq; æterna hæc bona non habebis, in quibus fidelis non esses, qui in mūdi vanitate infidelis fueris. Non hæc fingo. Christi verba sunt in Euangelio Lucæ:

Eccle. 26 Qui fidelis est in minimo, & in maiore fidelis est: & qui in modico iniquus est, & in maiore iniquus est. Si ergo in iniquo māmōna fideles nō fuistis, quod verum est, quis credet vobis? Et si in alieno fideles non fuistis, quod vestrum est, quis dabit vobis? Sed expendendæ sunt hominū necessitates: alij plus egēt alijs. Sunt etiam quibus præstat talentum dare, quā alijs minam: vt qui pecuniā in vsu honestos expendunt. Aleatoribus aut scortatoribus dare: quid est aliud, quam igni stuprā addere: quod dicunt, non esset hoc beneficium, sed damnum. Ideo Paulus ad Galatas sic scribit: Communicet is, qui in fide instituitur, ei qui instituit in omnibus bonis. nolite errare, deus non irridetur. Quæ enim seminauerit homo,

Luc. 16.

Cap. 6.

Necessitates expendēg.

hæc &

hæc & metet. Qui seminat in carne sua,
de carne & metet corruptionem. qui au-
tem seminat in spiritu, de spiritu metet
vitam æternam. Bonum autem facien-
tes non deficiamus. tempore enim suo
metemus non deficientes. ergo dum tẽ-
pus habemus, operemur bonum ad om-
nes, maxime autem ad domesticos fidei.
Timotheo præcipit, vt Presbyteri, qui
bene præsumt commisso gregi: honore,
hoc est munere, & liberalitate duplici di-
gni habeantur. præcipue ij, qui laborant
verbo & doctrina. videlicet quod hi pe-
cuniam commendatam ac veluti credi-
tam melius dispensabunt, quam imperi-
ti, aut nequam, aut flagitiosi homines.
Ad eundem modum probum ingenium
fouendum, ad iuuandum, prouehẽdum,
ornandum, instruendum facundia, eru-
ditione, autoritate. malum vero coercẽ-
dum, spoliandum, exarmãdum, torquẽ-
dum. detrahenda ei eloquentia, & auto-
ritas nocendi instrumenta. non ponen-
dum ferrum in manu furentis. Sed hoc
discrimen non quemadmodum nunc fa-
cimus, expendendum est, vt pluris apud
nos valeat cognatio, aut noticia, aut cõ-
munis

munis patria, familiaritas, officia, q̄ sapientia, mores, virtus: hinc enim sumendum discrimen, nō illinc. Vere fratres sūt, quos peculiari quodam & sancto modo regenuit Christus, apud quē non est distinctio Iudæi, & Græci. Nam idē dominus oīm, diues in oēs, qui inuocāt illum. sed certe in hoc summa rei vertitur. referantur omnia ad bonum illud præcipuū, vt tātum iuuetur quisq̄, quantū ad hoc videbitur indigere. & cuiq̄ demus plurimum profutura, & diu, quantū ratio vel necessitatis eius vel facultatum nostrarū feret. Quæ nō iuuant, supuacua sunt, onera magis q̄ munera: vt fœminę aut seni, sicut inquit Seneca, arma venatoria, rustico librī. iam quę nocent, quanto verius maleficia sunt, vt ebrioso vinum dare, gladiū pugnaci: in quo dum putamus, pdesse, vehementer lædimus. quid distant talia amicorū munera & hostiū vota? At in modo, vt ne quid ad nos referamus, omnia in deum. Idcirco alacriter exequēdū, quod Thobias dixit, libēter. & Paulus: Vnusquisq̄ det sicut destinauit in corde suo nō ex tristitia, aut ex necessitate. hilarē em̄ datorem diligit deus.

Itaq̄

Beneficij
modus

2. Cor. 9.

Itaq̃ ex animo adiuuandum & benefaciendū prōpto nascat̃ beneficiū: nō quia aliud non audeas, vel negare erubescas. Porro qui differt nō admodū abest a negāte. arguit em̃ tarditas refugisse nos, & eripī magis a nobis, q̃ impetrari. dādum ergo cito, id est quū primū se ostendet occasio, & maturitas vtrinq̃. serū beneficiū post opportunitatē, imo nō est beneficiū. At vero nec anteq̃ sit opus, cito dicitur, cito est enim anteq̃ vrgeat necessitas, anteq̃ ad flagitiū aut facinus adegerit, anteq̃ rogandi rubor faciē accēderit: quod est præmiū muneris maius ac grauius, q̃ pecunia, vt est gratū bñficiū, qd̃ rogādi necessitatē ātecessit. Et hilaritas, quā Paulus vult beneficētiæ admisceri, prōptus est ille animi affectus in vultu, verbis, & toto gestu emīnēs nō ornātes munus verbis, quod amēs ille amator in: 21
comœdia seruo mādat: sed aīm. pferētes alacrē, lætū, q̃ bñfacere cōtigīt. tū etiā cupidū amplius dandi, si ita res postularer, aut liceret, libertate tñ incolumi. & non cōfusus volūtātū signis: vt nihilominus aperias, qd̃ displiceat, qd̃ correctū velis, ac mutatū. Nam admonitio & castigatio genus

tio genus est eleemosynæ, vt declarauimus, maioris q̃ pecuniæ erogatio. Cauēdū tñ, sic corripias, vt ne videaris id facere, q̃ moleste feras peti abs te beneficiū: aut q̃ ius illud reprehēdendi nō ex illius culpa sumpseris, aut amico tuo pectore, sed autoritate beneficentiæ. inualida em̃ est tūc obiurgatio. proinde cōsultius est apud eiusmodi suspicaces hoīes castigatiōē in aliud tempus differre, videlicet quū nihil das. Nec nobis arrogemus q̃c̃ q̃, nā nō de nris bonis imptimur, sed deo reddimus, q̃ sua sūt. qn̄ potius habeamus grām, q̃ vti licuit, & existimemus actū nobiscū optime, q̃ fuerit, vnde tantā consequeremur mercedē. Nec beneficiū corruperimus exprobratiōe, iactātia, cōmemoratiōe, ostētatione. Deniq̃ nihil velimus datū hoīm oculis, sed dei, quominus expectarimus ab hoībus, hoc plus accedet a deo. Si ab hoībus præmiū speremus, diuīno frustrabimur, plerūq̃ & humano quoq̃. illa ergo beneficentia deo gratior, quæ solis dei oculis exhibetur, in qua nihil humanę vanitati relinq̃tur. pulchrū tēpla extruere, & ornare, q̃bus deus colatur: sed nescio qd vendicat sibi

in his

in his omnibus affectus humanus, etiā
 in viris, qui mēte sunt integerrima. nam
 de ihs, qui vanitatem solam spectāt, quid
 attinet loqui? quanto purius & sanctius,
 & deo acceptius, quod inter dantem &
 recipientē consumitur? cuius testem solū
 adhibes inuisibilem illū, qui videt omnia.
 in his em̄ soli studes deo placere, nihil ad
 gloriolā tuā conuertis. huius etiā certissi-
 mū & largissimum remuneratōrē habes
 patrem illū cōlestē, a quo tu solo aspici
 voluisti. Sed iam dominū ipsum auscul-
 tate apud Matthēum: Attēdite ne iustitiam vestrā faciatis corā hominibus, vt
 videamini ab eis. alioquī mercedē nō ha-
 bebitis apud patrē vestrum, qui in cōclis
 est. Quū ergo facis eleemosynā, noli tu-
 ba canere ante te, sicut hypocritæ faciūt
 in synagogis, & in vicis, vt honorificen-
 tur ab hominibus. Amen dico vobis, re-
 ceperunt mercedem suam. Te autē faciē-
 te eleemosynā, nesciat sinistra tua, quid
 faciat dextera tua, vt sit eleemosyna tua
 in abscondito, & pater tuus, qui viderit
 in abscondito, reddet tibi. Cap. 6.

F I N I S P R I M I

L I R B I.

F Ioannis

LIB. II.

IOANNIS LODO

VICI VIVIS DE SVBVEN-
TIONE PAUPERVM,
LIBER SECVNDVS.

QVANTOPERE CONVE-
NIAT RECTORI CI-
VITATIS CVRARE
PAUPERES.

magistra-
tus in ci-
uitate.

HActenus quid vnumquęq; deceat,
posthac qđ ciuitatē publice, & eius
rectorē, qui est in ea, quod in corpo-
re animus, hic non vnam aut alterā cor-
poris partē vegetat, aut viuificat, sed cor-
pus vniuersum, sic magistratui nihil in
suo cœtu relinquendū est neglectū. Nā
qui diuites solum curant, spretis paupe-
ribus, perinde faciūt, ac si quis medicus
non multū censeret manibus subueniē-
dum aut pedibus, q̃ procul absint a cor-
de, quod vt non fieret sine graui damno
totius hominis, sic nec in Republica te-
nuiores negligūtur citra periculum po-
tentium. illi em̃ necessitate pressi partim
furātur. Iudex indignā se putat eā cogni-
tionem.

tionem. sed hoc leue, ditioribus inuidēt.
 fremunt atq; indignātur superesse illis,
 vnde scurras, canes, scorta, mulas, cabal-
 los, elephātos alant. sibi vero nō esse, qđ
 dent paruis liberis esurientibus, illos su-
 perbe ac insolenter diuitijs abuti, quas
 sibi & similibus eripuerint. Hæ voces
 haud facile creditu, quot ciuilia per gen-
 tes oēs bella cōmouerint, in qbus incen-
 sa multitudo & odio flagrās primū oīm
 furoris sui experimenta in diuites edit.
 Nō aliā caussam afferebāt Gracchī, non
 aliā L. Catilīna ciuilis discordiæ, quā ex-
 citarāt, ne quid de nrīs tēporibus vel re-
 gionibus cōmemorē. Equidē nō pigebit
 adscribere locū quendā ex Isocratis ora-
 tione, quæ Areopagítica dicit, de mori-
 bus ciuitatis Atheniēn. Similia, inqt, di-
 ctis sunt, quomō ipsi inter se agitabant.
 Nō em̄ circa publica solū erat hic cōsen-
 sus, sed in vita etiā priuata. tm̄ alij erga
 alios prudētix ostendebāt, quātū par est
 tū recte sentiētes, tū patriā habentes cō-
 munē. Tantū aberat, vt locupletibus te-
 nuiores iuiderēt, vt his nō secus magnæ
 domus curę essent, ac suę ipsorū, reputan-
 tes felicitatē illarū vtilitatī sibi eē. opulē

LIB. II. DE SUBVENTIONE

ti nō despiciēbāt pauperes, sed cōsyderātes pudendā sibi esse ciuīū suorum indigentiam necessitatibus illorū subueniebant, quum his quidē agros exigua mercede colendos locarent, alios ad negotiationem pcuratores suos mitterent, alijs alias occasiones præberent lucri. Neque vero metuebāt ne in alterū duorū dispēdiorū inciderent, aut censu vniuerso spoliari, aut certe parte aliqua, cōtra potius non minus ijs confidebant, quæ fuerant largiti, q̃p̃ quæ domi asseruabāt. Tantum Isocrates. His accedit periculum ex contagio morborum cōmune, quoties vidimus hoīem vnū magnū aliquē & sœuū morbū in ciuitatem inuexisse, vnde alij cōplures perierint: vt pestē, scabiē Gallicā & eiusmodi, quale est enim, vt in vno quoq; tēplo cū festū est solēne ac celebrari, tum maxime penetrandū sit in ædem inter duas acies morborū, vomicarū, vicerū & cæterarū rerum vel dictu obsconarū. hæc vna sit pueris, puellis, senibus, grauidis via. putatis omnes tam esse ferreos, vt ad eū aspectū ieiuno corpore nō cōmoueantur? præsertim cū eiusmodi vlcera nō mō ingerātur oculis, sed etiā naribus,

ribus, ori, & fere prętereūtiū manibus & corpori admoueantur. tanta est impudētia efflagitādī. prętereo q̄ nōnulli admiscunt se turbæ commodū discedētes a latere extincti peste. Hęc non sunt administratoribus ciuitatū negligēda. tū quo subueniatur morbis: tū ne ad plures serpant. Pręterea nec est sapiētis magistratus & studiosi publici cōmodi, relinquere tantam ciuitatis partem non inutīlēmō: sed pniciosam quoq; & sibi & alijs. clausa enim multorū benignitate, quū vnde se alant nō suppetit, alij cogunt latrocinia & ī ciuitate & in itineribus exercere. alij clam furant. fœminę quę sunt etate bona, pudore abiecto, pudicitia retinere non queūt, venalem vbicq; habent minimo, nec a pessima consuetudine possunt extrahi. Vtulae continuo lenocinium arripiunt, & lenocinio coniunctum veneficium. egenorum parui liberi prauissime instituti: ipsi cū filiis abiecti ante sacras ædes, aut circunuagantes petendo nec sacris interfunt, nec concionē audiunt. nec scitur, qua lege, quo ritu viuant: quid de fide & moribus sentiāt. Nam eo dilapsa est disciplina Ecclesiæ

F 3 ftica,

stica, vt nihil administretur gratis. vendendi vocabulum abominatur, certe numerare cogunt. Episcopus aut Paroecianus tam detonsas oues non putat ad causam & pasturam suam pertinere. Ita nemo est qui medicos illos videat confiteri, communicare cum alijs mensa domini. & quum docentem nullum vnquam audiant, necesse est corruptissime de rebus iudicent, & incompositiss. sint moribus. & si forte aliqua ad opes emergunt, intolerabiles existant ob inhonestam & vilem educationem. Vnde nascuntur ea vitia, quae dudum recensui, non tam illis imputanda, quam etiam interdum magistratibus, qui non aliter ciuitati prospiciunt, haud recte de gubernatione populi statuentes. vt qui solum se existiment praefectos litibus pecuniae, aut criminibus censendis. Quum contra magis conueniat eos in hoc incumbere, quo pacto ciues bonos reddant, quam quemadmodum vel puniant malos: vel coerceant. quanto enim minus esset opus poenis, si recte esset prius illud curatum. Romani olim sic suis ciuibus prospexerant, vt nemini necessum foret mendicare, ac ne liceret quidem iam inde a duodecim

decim tabulis vetitum. idem Athenien-
 sium populus cauit. Legem dabat domi-
 nus Iudææ gēti peculiarem, duram, præ-
 fractam, videlicet populo cōsimilis inge-
 nij : & tamen in Deuteronomio iubet, Cap. 15.
 agant, dent operam, quatenus erit suarū
 viriū : ne vllus sit inter eos indigus &
 mendicus, præsertim anno illo quietis,
 & acceptabili domino, in quo semper
 viuunt, quibus dominus Iesus sepultus
 est cum lege, ceremonijs, vetere homi-
 ne, & resurrexit in nouitate vitæ, ac spi-
 ritus. Profecto turpe, ac pudendum est
 nobis Christianis, quibus nihil est ma-
 gis imperatum, quam Charitas, ac ne-
 scio, an solum, tot in nostris ciuitatibus
 egenos & mendicos passim occurrere.
 quocunq; te vertas, inopia, necessitates
 adsunt, & qui extendere manum cogū-
 tur, vt accipiant. Quid quod quemad-
 modum renouantur in ciuitate omnia,
 quæ temporibus aut casibus vel mutan-
 tur, vel intereunt, muri, fossæ, aggeres,
 riui, instituta, mores, leges ipsæ. sic par
 esset succurrere primæ illi distributio-
 ne pecuniæ, quæ varijs modis damna
 accepit, excogitata sunt a viris grauissi-

F 4 mis,

mis, & qui ciuitatis salutē volebant consulum quādā salutaria: relaxatio tributorū, agri publici tradebātur colēdi pauperibus: distributio publicitus alicuius redundantis pecuniæ, quod etiam nostra ætate vidimus. Sed illis opus sunt certæ occasiones, quales hoc tempore præraræ contingunt, idcirco ad alia cōfugiendū remedia cōmodiora, magisque ppetua.

COLLECTIO PAUPERVM

ET PROFESSIO.

QUærat ex me aliquis, quomodo ergo tantæ multitudinī subueniendū cēses? Si quid in nobis Charitas valeret, ipsa esset nobis lex, quæ amantī nō est posita, ea faceret omnia cōia: nec secus alienas necessitates quæque spectaret, quæ proprias. Nunc nemo est, qui curā suā extra domū suā pferat, iterdū nec extra cubiculū, ac ne extra seipsum quidē. Quā multi nec parētibus, nec filiis, nec fratribus, nec vxori satis fidī sunt. Ergo remedijs humanis vtcūque occurrēdū, præcipue apud quos parū habent efficacīæ diuina. Mea quidem sententiā ad hūc modum.

Ex pauperibus alij viuunt in ijs, quæ vulgo hospitalia dicunt, Græce ptocho-
trophia,

trophia, sed notiore illo vtēdum erit. alij publice mendicāt: alij ferunt, vt possunt, domi quisq; suæ suas necessitates. Hospitalia voco, vbi ægri alūtur, & curātur, & vbi certus inopū numerus sustētur, & vbi pueri ac puellæ educant, & vbi expositi infantes nutriūtur, & vbi mēte capti cōtinētur, & vbi cæci degūt. hæc omnia sciāt rectores ciuitatis ad curā suā pertinere. Nemo de legibus cōditorū caussificetur: inuiolatę perdurabūt. verba in his expēdenda nō sunt, sed æquitas, vt in cōtractibus bonæ fidei, & volūtas, vt in testamentis. de qua dubiū non est, quin ea fuerit, vt in vsus q̄ fieri posset optimos, relicte a se facultates distribuerentur, & dignissimo cōsumerentur loco: per quos aut quemadmodū fieret, nō tam solliciti, q̄ vt fieret. Deinde nihil est in vrbe tā liberū, quod non subditū sit cognitioni eorum, per quos administratur Respublica. neq; enim libertas est cōmunibus magistratibus non subijci, & parere, sed incitamentū ferocitatis, & ansalicentiæ effusæ in quodcunq; animo fuerit collibitum. nec aliquis potest eximere bona sua curæ & imperio ciuitatis, nisi simul

Omnia
subdun-
tur ma-
gistra-
tibus.

F 5 ciuitatē

ciuitatem exeat. quippe nec vitam potest eximere, quæ prior est, & vnicuique charior, præsertim quum quisque fortunas suas beneficio ciuitatis tâquam munus acquisierit, ac eiusdem ope conseruet, atq; retineat.

Ergo harum omnium domorum singulas binii Senatores cum scriba aliquo visant, ac scrutentur, prouentus perscribant, atq; eorû numerû, ac nomina, quæ ibi sustentantur: simul qua quisq; ratione illuc peruenerit. Hæc omnia ad Consules & Senatum perferantur in curiam.

Qui domi paupertatem tolerât, a binis Senatoribus per singulas parœcias ipsi cum liberis annotentur, necessitatibus additis, & qua ratione vixerint antea, ad paupertatem quo casu deuoluti sint, ex vicinis facile intelligetur, quod genus hominum sint, qua vita, quibus moribus. pauperis testimonium ne recipiatur a paupere, nam inuidia non vacat. De his omnibus Consules & Senatus edoceantur. Si qui in aliquem casum repente inciderint, significant per Senatorem aliquẽ Senatui, & de eo ex ipsius qualitate ac conditione statuatur.

Hinc ex

Hinc ex mendicis incertis domicilij vagis, qui valent, profiteantur apud totum Senatum nomen suum, & mendicandi causam, in aperto loco aliquo, aut area, ne illa colluuiēs ingrediatur senaculum, ægri apud duos aut quatuor Senatores cum medico, vt oculis Senatus pareatur, petantur ab eis cognitores, qui de eorum vita testificentur.

Quos Senatus hisce examinandis, & exequēdis rebus præfecerit, eis assignet potestatem compellendi, coercendi, hac tenus vt possint mittere in vincula, quo de ijs, qui non paruerint, cognitio sit Senatus.

Q V A R A T I O N E E I S
O M N I B V S P R O S P I C
C I A T V R V I C T V S,

ANte omnia illud decernendum, qđ dominus generi humano tanquā pro mulcta criminis indixit, vt vnusquisq; edat panem suum labore suo quæsitum. quū edere, aut ali, aut sustentari nomino, volo non solum cibum intelligi sed vestitum, tectum, ligna, candles; deniq; ea omnia, quæ corporis huius victu continentur.

Ne quis

Ociū vi-
tandum.

2. The. 3.

Ne quis igitur inter pauperes ocio-
sus sit, qui quidem per ætatem aut vale-
tudinē laborare possit, Paulus Apost. ad
Thessal. scribit: Nam quū essemus apud
vos, hoc denūciabamus vobis, q̄ si quis
non vult operari, nec manducet. Audiui-
mus em̄ inter vos quosdā ambulantes in
quiete, nihil operantes, sed curiose agen-
tes: ijs aut̄ qui eiusmodi sunt denuncia-
mus, & obsecramus in dño Iesu Christo,
vt cū silentio operātes suū panē mandu-
cent. & Psalmista vtrāq̄ felicitatē & in
vita hac & in altera pmittit ei, qui come-
derit ex labore manuum suarū. Quocir-
ca non patiendum est quemq̄ in ciuita-
tē ociosum viuere, in qua tanq̄ in domo
bene instituta vnumquemq̄ decet esse
in officio. prisca sentētia est: homines ni-
hil agendo discunt male agere.

Sentētia.

Valetudinis habēda ratio, & ætatis.
sic tñ ne simulatiōe morbi aut infirmita-
tis imponāt. quod nō fit raro. adhibebit̄
medicorū iudiciū, & q̄ fefellerit puniat̄.

Ex mēdicis validis alienigenę remit-
tēdi ad suas ciuitates. quod etiā iure Cę-
sareo cauet̄, adiecto viatico. nā inhumā-
num esset egenū sine viatico in iter mit-
tere; &

tere: & qui hoc faceret, quid aliud quam iuberet rapere? Si vero ex vicis aut oppidulis sint bello afflictis, tum reputandū, quod Paulus docet, inter baptisatos in sanguine Christi iam nec Græcum esse, nec Barbarum, nec Gallum, nec Flandrum, sed nouam creaturā, pro indigenis habendū.

Indigenæ rogandi, an artem norint ullam. Qui nullam norunt, si ætate sunt idonei, edocendi, ad quam dicent se maxime propensos, modo liceat. sin secus, ad similem quampiam, vt cui non licebit suere vestes, suat quas caligas nominant. Sin est prouectior, aut ingenio nimis tardo, facilius aliqua tradatur, denique ea quā nemo nō paucis diebus perdiscat, fodere, haurire aquam, baiulare, monotrochon trahere, apparere magistratui, viatorem esse, aliquo proficisci cum literis aut mandatis, equos agere perpetuarios.

Qui foedis modis & per turpitudinē facultates prodegere, vt lusu, scortis, luxu, gula, alendi quidem, nam nemo est fame occidendus, cæterum ijs molestiores imperentur operæ, & victus tenuior,
vt alijs

vt alijs sint exemplo, & ipsos prioris vitæ poeniteat, ne facile in eadem vitia relabātur. cohibiti etiam inopia victus, & laborū duricia, non occidendi fame, macerandi tamen.

28 His omnibus non deerunt officinæ, in quibus recipiantur. Qui lanificium Armenterij exercent, imo pleriq; omnes opifices queruntur de raritate ac infrequentia operarum. & qui serica Bruggensia contexunt, conducerent quosuis pueros tantum ad gyrandum quosdam tornuulos, quibus numerarent quotidie singulos stuferos plus minus, præter cibarium, nec possunt inuenire, qui hoc agant. nam parentes eorum aiunt plus illos domum referre ex mendicatu,

Sed publico nomine singulis opificibus certus assignetur numerus eorum, qui per se nequeunt officinam aliquam nancisci. Si quis tantum in sua profecit arte, officinam aperiat. Tum his, tum etiam illis, quibus tyrones aliquos magistratus assignarit, & ea quibus publice ciuitas vtitur, quæ sunt permulta, velut imagines, statuæ, vestes, cloacæ, fossæ, ædificia locentur facienda, & ea, quæ hospitalibus

talibus erit opus, vt fortunæ a principio pauperibus datæ inter pauperes confusantur. idem Episcopis, Collegijs, Abbatibus consulerem. sed alias ad hos scribemus, & spero aliquando illos id sua facturos sponte, etiam si nullus moneam.

Quibus non fuerit adhuc vel de domo vel domo prospectum, ij tantisper alantur aliquo in loco de eleemosynis. sed ne cessent interea: ne per ocium discant desidiam, in eadem domo datur prandium aut cœna viatoribus sanis, & viaticuli nonnihil, quantum sat erit vsque ad proximam urbem, qua est illorum iter.

In hospitalibus qui validi sunt, & illic hærent tanq̃ fuci fruantes alienis sudoribus, exeant, & ad opus mittantur, nisi iure aliquo illic eos manere oporteat, velut gentilicio, vt quibus hoc munus relictum est beneficio suorum maiorum: aut qui de facultatibus suis illi domui impartiti fuerint.

Tum cogatur ibi laborare, vt fructus operis sit cõis. si q̃s alius illic sanus & valēs charitate domus & veterū sodaliū, idē sibi permitti rogauerit, fiat ei remanēdi copia

copiā eadē lege. Ex bonis olim ī eiūsmo-
dī vsus collatis nemini deliciari liceat.

mulieres
ministra.

Nam sunt qui ex ministris facti sunt
domini. & mulieres delicate viuētes cul-
tu splendido, in origine pñ operis ad mi-
nistrandū ascitæ, nunc exclusis pauperi-
bus, aut maligne habitis superbæ domi-
næ: adimatur hoc eis, ne ex substantia
exilium pauperum pinguescant. agant,
propter quod illuc venerunt, intētæ sint
ministerio infirmorum, similes viduis il-
lis ecclesiæ nascentis, quas tātōpere lau-
dant Apostoli, quod supererit temporis
orent, legant, neant, texāt, occupatæ sint
bono aliquo & honesto operi, quod etiā
ditissimis ac nobilissimis matronis Hie-
ronymus præcipit. Nec cæcos patiar o-
ciosos vel sedere, vel obābulare. sunt per-
multa in quibus se exerceant, alij ad līte-
ras sunt idonei, studeāt. in nonnullis ho-
rū progressus videmus eruditionis haud
pœnitendos: alij ad artē musicā, cantent,
pulsent fides, inflēt tibias, alij vertāt tor-
nos, aut rotulas, alij trahant torcularia,
alij agitēt folles in ferrarijs officinis, ca-
psulas, cistellas, canistella, caueolas sci-
mus, cæcos cōponere, cæcæ nent & filum
conгло

Cæci.

conglomerāt. nolint modo desiderere, nec opus refugiant: facile in quo sint occupati, inueniēt. Segnities & socordia in causa est, cur negent se quicquam posse, non corporis vitium. infirmis quoque & senibus suggerantur leuia, pro etate & valetudine, quę operētur. nemo tam est inuvalidus, cui omnino vires desint alicui rei agenda. ita fiet, vt cogitationes & prauus affectus animi, q̄ ociosis subnascuntur, occupatis & operi intētis cohibeantur.

Repurgatis eiusmodi hospitaliū sanguisugis, expensis & annuis redditibus, & præsente & numerata pecunia, considerentur vires vniuscusq̄ hospitalis, donaria & superuacua ornamenta iucunda pueris aut auaris magis quā p̄is utilia, distrahantur.

Tunc mittantur ad vnumquodq̄ eorum ex agris mendicis quot satis esse videbuntur, modo ne victus tam restet eis arctus, vt vix sedet dimidiam famē. quod prouidendum in primis est agris vel corpore vel animo. nam isti agreſcunt magis inopia alimentī. Sed deliciae absint, vnde possent facile male assueſcieri.

G Et quia

Infani-

Et quia de mentecaptis locus admo-
nuit, quum nihil sit in mūdo excellētius
quā homo, nec in homine q̄ ipsa mens,
præcipua dāda est opera, vtī hæc valeat.
summūq; hoc beneficium censendū est,
si aliorum mentes vel ad sanitatē redu-
xerimus, vel conseruauerimus in sanita-
te atq; constātia. Ergo adducto ad hospi-
tale hoīe mentis emotę, principio perspi-
ciendū est, vtrū naturalis sit insania an
casu aliquo cōtigerit, sit sanitatis spes an
penitus desperata, dolendū tātō humani
animi rei præstantissimæ incōmodo, &
ante omnia sic habēdus, ne augeatur ei,
aut alatur amētia. quod fit furiosis irri-
sione, laceratione, irritatione: fatuis assensu
& cōprobatōe eorū, quę stulte seu dixe-
rint, seu egerint, atq; incitatione vt ridi-
cule magis desipiāt, tanq; subditis fomē-
tis insulsiati atq; stultitiæ. Quid potest
dici inhumanius, q̄ demētare aliquē, vt
risum captes? & ludos tibi de tanto hoīs
malo facias? Adhibeantur congrua sin-
gulis remedia. alijs opus sunt fomēta, &
ratio victus. alijs mitis tractatio & co-
mis, vt tanq; feræ sensim māfuescāt. alijs
institutio. erunt qui coercione & vincu-
lis ege

lis egebūt, sed ita his vtēdum, ne illi magis per hæc efferantur. omnino quoad eius fieri possit, tranquillitas in eorū animos inuehēda, vnde facile iudiciū reddit, ac sanitas mentis.

Si non oēs inualidos mēdicos hospitalia ceperint, constituenda domus vna aut plures, quot sufficiēt: illic includēdi, conducendus medicus, & pharmacopola & ministri ac ministræ. sic fiet, quod a natura, & ijs qui naues fabricant, vt fordes vnum in locū cōferantur, ne reliquo noceāt corpori. proinde qui tetro aut cōtagioso tenētur morbo, seorsum cubent, & sumant cibum, ne ad alios serpat fastidium, aut infectio, vt nunq̃ sit morborum finis.

Quum quis conualuerit, eodem modo habendus, quo reliqui valentes: mittendus ad opus, nisi pietate quadam malit arte sua alijs illic prodesse.

Egenis, qui domi se continent, supeditandum opus de publicis illis, aut hospitalibus. nec a ciuibus deerit. & si necessitates suas approbarint maiores, q̃ vt satis sit, quod redit ex labore, addendum quantum videbitur sufficere.

G 2 Necessi

Necessitates pauperum humane atque affabiliter quæstores examinent, nihil detur sinistris interpretationibus. ferocia ne utantur, nisi si necessariam censuerint aduersus refractarios & detrectatores publici imperij.

Lxx.

Sanciat hęc lex: Si quis rogarit, aut gratiam vel auctoritatem suam interposuerit, quo alicui detur pecunia necessitatis nomine, ne impetret: & multa esto, quæ senatui videbitur. Tantum liceat admonere, esse, qui indigeat, reliqua præfecti eleemosynarum, aut quos Senatus assignarit, cognoscant: fiatque eleemosyna, prout flagitabit necessitas. Ne quando in posterum locupletes homines parcetes æri suo de fortunis pauperum postulent ministris, familiaribus, affinibus, necessarijs suis erogari, quod eripiat ijs, qui maxime indigēt, & incipiat gratia egestates excludere, quod in hospitalibus videmus contigisse.

CVRA PVERORVM.

PVeri expositi haheant hospitale, vbi nutriantur, quibus sunt certæ matres, eos ipsæ usq; ad sextum annū enutrient. postea transferantur ad publicam scholam, in qua literas, & mores discant, inibi alantur.

Huic scholæ præsent viri, quātū fieri poterit, vrbane ac ingenue educati, qui mores suos in rudem scholam transfundāt. Nam pauperum filiis a nulla re est maius periculū, q̃ a vili, & sordida, & in ciuili educatione. in eiusmodi magistris accersendis, magistratus ne sumptibus parcant, magnam rem præstabunt ciuitati, cui præsent, exigua expensa.

Ciuilis
educa-
tio.

Sobrie discant viuere, sed munde, ac pure; & esse contenti paruo, ab omnibus arceantur voluptatibus. nec delicijs aut ingluuie cōsuescant; neu gulæ sint mancipati, cui quū deest, quod ex libito supeditetur, discusso pudore omni, mendicant, quod videmus a quibusdam fieri, simul primum deest vel sinapis, aut quid simile.

Nec solum discant legere, & scribere, sed imprimis pietatē Christianā, & re

LIB II. DE SVBVENTIONE

ctas opiniones de rebus.

Puella. Idem dictum sit mihi de puellarum schola, in qua tradantur prima literarum rudimenta. & si qua est literis idonea & dedita, sinatur aliquanto progressu longius, modo spectent omnia ad meliores mores. discant rectas opiniones, & pietatem: tum nere, suere, texere, acupingere, peritiā culinæ, & rei familiaris, modestiam, sobrietatem, comitatem, pudorem, & primum omnium tueri castitatem, persuasæ hoc esse vnicum foeminarum bonum.

Postea ex pueris aptissimi quicq; ad literas retineantur in schola futuri aliorum magistri, & seminarium deinceps Sacerdotum: reliqui transeant ad opificia, ut cuiusq; fuerit animi pronitas.

CENSORES ET CENSURA.

CReentur ex Senatu per singulos annos Censores bini grauissimi viri, & probitate spectatissima, qui in vitam & mores pauperum inquirant, puerorum, iuuenum, senum, pueri quid agant, quid proficiant, quibus sint moribus, qua indole,

indole, qua spe, & si qui peccēt, quorum culpa: omnia corrigantur.

Iuuenes & senes an iuxta leges de se latas viuant, in vetulas accuratissime inquirāt, primarias artifices lenociniij & veneficiij. Quā oēs parce & sobrie vitam degant. Castigentur, qui ludos aleatorios, qui vinarias aut ceruisiarias tabernas frequētant, si nō prosit vna atq; altera obiurgatio, animaduertatur in eos.

Pœnæ statuendæ, vt in vna quaq; ciuitate visum fuerit ijs, qui in ea plurimū pollent prudentia. non enim eadem omnibus locis aut temporibus congruūt, & alij alijs magis mouentur.

Diligenter cauēdum a fraude hominum ociosorum & segnium ne fallant.

Vellem etiam vt iidem Censores de iuuentute & filiis diuitum cognoscerēt. esset hoc ciuitati vtilissimum, si cogerent eos rationem Magistratibus tanq; patribus reddere, quemadmodū, quibus artibus, atq; occupationibus tēpus dispēsent. maior esset eleemosyna hæc quam multa florennorum millia egenis erogare. Erat hoc olim Censoria dignitate apud Romanos, & Areopagitica apud Athenien

Censores
iuuentu-
tis.

G 4 Athenien

Athenienses, prouisum: sed obsolescente integritate veterū morum, a Iustiniano Cæsare renouatum est in collatione de Quæstore, qua iubetur, vt de omnibus tam sacris, quam profanis personis, quacunque conditione, & fortuna inquiratur, qui sint, vnde venerint, qua de causa. Eadem lex neminem patitur ociosum degere.

DE PECVNIA QVAE HIS
SYMPTIBVS SVF-
FICIAT.

BElle quidem tu hac, dicet aliquis, sed vnde facultates ad ea omnia: ego vero, tantum abest, vt defuturas credam, vt etiam superfuturas liquido videam, non modo vt quotidianis illis necessitatibus, sed etiā extraordinarijs subueniri queat: cuiusmodi passim in singulis ciuitatibus permultae accidunt.

*Ecclesiae
pecuniae.*

Olim quidem quum adhuc ferueret sanguis Christi, omnes proiciebāt opes suas ad pedes Apostolorū, vt ipsi iuxta necessitates vniuscuiusq; distribuerent. eam curam deinceps repudiarunt Apostoli, tanquam se indignam: quippe decebat magis eos cōcionari, docere Evangelium,

gelium, quam pecunijs vel corrogandis vel erogandis occupati. Itaq; id munus diaconis mandatum, ne isti quidem retinuerunt diu. tātum erat studium docendi, euehendi pietatē, properandi ad æterna illa bona per pulchrā mortem. Itaq; de collectitia pecuniā prophanī ex Christianismo egenis suppeditabant quod cuiq; erat opus. Gliscente vero Christiano populo multis admissis non admodū probis, cœptum est ab aliquibus administrari negocium haud bona fide: Episcopi & Sacerdotes Charitate pauperum opes illas ad subleuandos inopes collatas iterū in suam curam receperunt. Nihil enim eo tempore nō credebatur Episcopis viris probitatis ac fidei exploratæ & percognitæ. Quam rem Ioannes Chrysostomus quodā loco refert. Postmodum refrixit magis ac magis feruor ille cruoris Christi, & spiritus domini cōmunicatus est paucioribus, cœpit Ecclesia mundum æmulari: & cum eo pompa, fastu, luxu, certare. Iam Hieronymus conqueritur, præsides prouinciārum lautius in monasterio cœnare, quam in palatio, ad eos sumptus opus erat grādī pe-

In Act.
Apostolorum.

32

G s cunia.

cunia. Ita quod pauperum fuerat, in rem
& facultates suas Episcopi & Presbyteri
verterunt. Utinam tangeret eos spiri-
tus dei, & ad memoriam reducerent, unde
habent, a quibus data, qua mente, &
recordarentur, se ex substantia impoten-
tium potētes esse. Eorum munus est do-
cere, consolari, corrigere, quantū ad ani-
mos, tum corpora sanare. quod facerent
si tam Christo fiderent, & volunt alios
fidere ad sua cōmoda. Sed hoc commu-
ne est malum. vnusquisq; nostrum boni-
tatis, quam ipse non præstat, seuerus est
ab alio exactor. Egenis de suo etiam mi-
nimo succurrere, Pauli exemplo. in sum-
ma perfectissimum esse in Charitate vt
omnia omnibus fiat, nec humilitatē de-
spiciat, quin ad eam se demittat, vt pro-
sit, nec altitudini cedat per verbū Chri-
sti, vt ædificet. Hi, & Abbates, & alij ec-
clesiastici præfecti, si vellent maximam
egenorū partē subleuarent magnitudi-
ne prouentuum. Si nolunt, Christus erit
vindex. vitandus semper tumultus, & ci-
uilis discordiam, aliud malum, quam sit
pauperum pecunias detineri. nec enim
ylla quamlibet ingēs pecunia debet esse
Christia

Christianis tanti, vt propter illam arma induantur. omnino seruiendum est publicæ trāquillitati, quam Christus præcepit: & Paulus magistrū secutus. Nec ^{1. timo. 1.} pauperes id debent optare, vt tumultus in ciuitate vllus existat, quo sit ipsis prospectum, quum eos deceat esse mortuos seculo, incumbentes noctes & dies in cogitationem finis peregrinationis huius ad portum & patriam illam in qua audiant: Lazarus recepit mala in vita sua, ^{Luc. 16.} ideo nunc recreatur & reficitur.

Ergo prouentus hospitalium annui redigantur ad summam, nec dubium, quin attributo opere, quod agant, quibus adsint vires, non solum eis, qui in hospitalibus viuunt, redditus sufficient, sed etiam impartiri ex eis poterit externis. Nam opes hospitalium in vnoquoque oppido dicuntur mihi esse tantæ, vt si recte dispensentur, abunde sit subueniendis omnibus ciuium necessitatibus & ordinarijs, & subitis, ac extraordinarijs.

Hospitalia ditia tenuioribus impartiant de superfluo suo. q̄ si nec tenuiora indigeant, dent supuacua illa egenis occultis.

Nec solū

Charitas
omnia cō
plectitur.

AA. 4.

Nec solum Charitas Christi sic per vni-
uerſam ſeſe ciuitatem diffundat, vt totā
eā velut domum quādam efficiat cōcor-
dem, & bene inter ſe conſentientem, ac
vnumquemq; omnibus amicū, ſed etiā
foras exeat, & totum Chriſtianum orbē
complectatur: fiatq; quod inter Apoſto-
los fuiſſe legimus: Multitudinis creden-
tium erat cor vnum & anima vna, nec
quiſq; eorum, quæ poſſidebat, aliqd ſuū
eſſe dicebat. Verum erant illis oīa cōmu-
nia, nec quiſq; egēs erat inter illos. Itaq;
& hoſpitalia locupletia & viri opulenti,
quum iam in ſuis ciuitatibus deeſſent,
cum quibus copias ſuas communicarēt,
æquum eſſet, vt ad vicinas, etiam lōgin-
quas mitterent, vbi indigētiæ eſſent ma-
iores. hoc eſt vere Chriſtianis faciendū.

Hoſpitalibus ſingulis binī ſuffragijs
Senatus aſſignentur curatores viri ſpe-
ctati, & in qbus multū valeat reſpectus
dei, hī quotānis rationē reddāt Senatui
adminiſtrationis ſuæ. ſi placeat fides, cō-
tinuet eis munus: ſin aliter, creent noui.

Tū vnusquiſq; moriēs aliquid pro fa-
cultatibus ſolet legare pauperibus, ex-
hortandus eſt, vt pompe funeris iubeat
detrahi,

detrahi, quod egenis proſit. hoc gratius apud dominū funus, nec ad homines in- gloriū. ſed migraturis e vita nulla debet eſſe gloriæ cura, vel laudis, niſi a deo.

Et in funere viſceratio præbetur, & diſtribuitur panis, addita pecunia, aut alijs rebus per teſſerā, quā quidē cōuenit eſſe liberam in primis exequijs, & poſt annū vertentemijs q̄ res defuncti curāt.

Deinceps eccleſiæ relicta cognſcant præfecti eleemoſynis quēadmodū diſtri- buatur: ne illis detur, qui minime egent.

Si hæc omnia non ſufficiunt, propo- nātur arculæ in tribus aut quatuor præ- cipuis templis oppidi, & in quibus ſit maxima frequentia, in quas quiſq; quan- tum ſuaſerit deuotio, inijciat. enmo erit, qui non malit decē ſtuferos illic colloca- re, quam in mendicis circūuagantibus minutas duas. ſed nec ſingulis hebdo- madibus proponātur arculæ, niſi quum indigentia compellet.

Hiſce arculis præſint bini honeſti ac probi viri, non tam diuites, quam quod in eiufmodi muneribus ante omnia ſpe- ctandum eſt, animo minime rapaci, vel ſordido, electi a Senatu.

Præſides
eleemoſy-
næ.

Nec

Nec colligatur, quantum poterit: sed quātum sufficiet in singulas hebdomades, ad summum plus paulo, ne illi assuescant grandem pecuniā tractare, ne idem eis contingat, quod quibusdam ex ijs, quibus demandatur cura hospitaliū. quid hic fiat nescio, nec scrutor studijs meis intētus. Sed in Hispania fando de maioribus natu audiebam, esse multos, qui censibus hospitalium domos suas in immēsum auxissent, dum se ac suos pro pauperibus alerent, ædes suas frequētes familia facerent, hospitalia pauperibus infrequētia: hæc ex opportunitate promptæ pecuniæ tam numerosæ.

Reditus
non emē-
di.

Quocirca nec reditus posthac emanatur pauperibus. nam hoc prætextu pecunia apud rectores hospitalis detinetur. & interea dū reditui colligitur pecunia, dū asseruatur, quoad emere liceat, pauper fame & miseria contabescit, ac perit.

Quod si magnus pecuniæ numerus apud eos sit, qui eleemosynis publicitus præsumunt, detrahatur vt paulo ante dixi, quod & mittatur ingentioribus locis. Nam ingens pecuniæ vis ita cupiditatem sui auget, vt eam tractantes ægrius ferant

ferāt quicquam ex illa impartiri, quam de modica summa. Neccessaria vero asseruetur penes Senatum iureiurando & di-
Pecunia
necessaria.
 ris atq; imprecationibus consecrata, ne in alium vsum vertatur, & expendatur ad primam occasionem, ne mos sit quicquam habere diu reconditū. Nunquam enim deerunt qui indigeant, iuxta prædicationē domini: Pauperes semper habebitis vobiscum.

Prouidendū ne aliquādo Sacerdotes obtentu pietatis, & missarum vertāt pecuniam in rem suam. satis est eis prospectum, non egent pluribus.

Si nō suffecerint aliqn̄ eleemosynæ, adeātur locupletes viri, & rogent, vt adiuuēt pauperes, quos sic deus cōmendauit, vt saltē mutuent, quod sit opus. idēq; eis postea, si ita velint, abundante magis eleemosyna, bona fide repræsentetur.

Tum ciuitas ipsa detrahat aliquid publicis sumptibus, velut solemnibus epulis, xenijs, lautitijs, congiarijs, annuis ludis, & pompis, quæ omnia ad voluptatem, aut superbiam, aut ambitionem faciunt. Nec dubito, quin Princeps æquo aīo seu verius læto acciperet
 minore

LIB. II. DE SVBVENTIONE

minore apparatu excipi se, modo sciret, quos in vsus expenderetur ea pecunia, quæ profundi in eius aduentum sit moris. Quod si non boni consuleret, profecto pueriliter esset ac stulte ambitiosus vel ineptus. Sin vero ciuitas hoc nolit facere, certe mutuet, quod postmodum recipiat maiore eleemosynarum prouentu. omnino eleemosyna libera sit, quæadmo-
 2. Cor. 9 dū Paulus inquit: Vnusquisq; sicut destinauit in corde suo non ex tristitia aut ex necessitate. nemo enim cogendus est benefacere. alioqui hoc nomen perit.

Deo soli
 fidendū.

Hæc omnia indubie etiam redundabunt. Verū in tam pio negocio, non sunt humanæ vires expendendæ, sed solum diuinis confidendum. aderit dei benignitas sanctis conatibus. hæc multiplicabit, & diuitibus ea, ex quibus eleemosynas largiuntur, & pauperibus, eleemosynas verecunde petitas, pie acceptas, sobrie distributas. omnibus enim prospicit dñs, cuius est terra & plenitudo eius. ille abundāter creat omnia ad vsus nostros: tantum a nobis reposcit promptā & verā volūtatem, & affectum pro tam im-
 mensis beneficijs gratum.

Exemplis

Exemplis declaratū hoībus est q̄ plu-
rimis, coēptum esse a quibusdam sanctū
opus cum nōnulla eorū sollicitudine ac
etiā desperatione, nō suffecturas facul-
tates viresq; quæ in id essent p̄uisæ. Sed
opere p̄cedente, ita rē esse auctā, vt n̄dē
illī q̄ negotio p̄fuiſſent, cogerētur ad-
mirari, per quosnā occultos meatus in-
crementa illa essent submissa? Experi-
mentum vnum pro innumeris ex vestra
pauperū puerorum schola, recordamini,
quam annos abhinc decem n̄s in̄itijs in-
choaueratis, vt duodeuiginti duntaxat
pueri illic sustentarentur. & subuereba-
mini, ne nō suppeteret, vnde possetis in-
stitutum hoc retinere, nunc centū plus
minus sustentant̄ affluentibus facultati-
bus, vt supersint etiam pluribus alendis.
& quū extraordinarij superueniunt, nō
desit, quod edant. Scilicet largitate Dei
vniuersa sustentantur, aluntur, viuunt,
cōsistūt, nō opibus, nō ope propria, nō cō-
silijs hūanis. Quocirca in pijs rebus ag-
grediēdis nefas est cōsydere qd possis,
sed quantum fidas ei, qui potest omnia.

Pauperes ipsi, qui non laborant, di-
scant non multa habere in longū tēpus

H p̄uisa,

LIB. II. DE SVBVENTIONE

prouisa, vnde crescit securitas, minuitur erga deum fiducia. non humanis præsidijs fidant: sed Christo solo, qui adhortatus est nos, vt curam alendi nostri ad se
 Matt. 6. & patrem suum remittamus, qui ea parascit ac vestit, quæ nec serunt, nec metunt, neque texunt, neque nent. Agant velut angelicam quandam vitam intenti precibus, pro se primùm, hinc pro salute eorum, a quibus fuerint adiuti, vt dominus Iesus dignetur eis retribuere centuplum illud in illis sempiternis bonis.

DE IIS, QVI VEL SVBITA
 ALIQUA VEL OCCVLT
 TA NECESSITATE
 VRGENTVR.

NEc succurrendùm mō pauperibus, qui carent, quæ in diem ad vitā pertinent, sed illis etiā, quibus subitus aliquis casus ingruit, velut captiuitas in bello, carcer ob debita, incendiū, naufragiū, eluuiēs, multa morborum genera: denique innumera fortuita, quæ honestas affligunt domos. his accedunt puellę tenues, quas sæpenumero inopia ad abutendum pudore adigit.

re adigit. Enimvero ferendum nō est in ciuitate non dicam Christiana, sed nec gētilicia, modo humano viuatur more, quum alij ita diffuant opibus, vt alij quot aureorum millia in sepulchrum, aut turrim, aut vanum ædificium, aut epulum, aut munus publicum effundāt, propter quinquaginta aut centum florennos periclitari pudicitiam virginis, salutem & vitam honesti hominis, virum cogi deferere vxorem & paruos liberos. Tum & captiui redimendi, quod etiam inter præclara beneficia a veteribus Philosophis numeratum est. vt Aristotele, Cicerone, ac alijs. Sed prima habenda eorum ratio, qui duram seruitutem apud hostes perferunt, quales sunt Christiani in potestate Agarenorum, qui quotidie de defectione a fide periclitantur. hinc negociatorum, & qui inermes peruenerunt in manus hostium. armatis enim vltima debetur miseratio. qui alijs causa sunt tot malorū. ex clausis carcere primi sint illi, qui casu magis, quam sua culpa deuenerūt in paupertatem, vt soluendo non sint. hinc qui diutius detenti sunt in custodia.

H 2 Eius

Eius vero qui aliquādo felix fuerit, nec turpi sua culpa factus sit miser, vehementer miserendū, siue admonitu cōmunis fortis, & tantū exempli cuiusdā aliorum, siue q̄ is duriorē experitur miseriam, cui aliquis remanet felicitatis sensus.

34 Nec expectādum, dum ingenue educatī necessitates suas exponant: diligenter sunt subodorādæ, & eis clam succurrendum. quod quum alios permultos fecisse memoriæ proditum est, tum Arcesilaum, qui puluino dormientis amici, & pauperis, & ægri, & utrūq̄ præ verecundia dissimulantis, grādem auri summam supposuit, vt experrectus inueniret, quo iuuaretur, sine damno verecundia. videlicet prouidendum est, ne pudice ac liberaliter instituti, dum beneficio iuantur, suffundantur pudore, qui illis esse grauior solet, quam beneficium vel vtile vel gratum.

Iisdem illis quibus parœciarum curā delegauimus, occultas istas necessitates inuestigabunt: & ad Senatum ac locupletes homines perferent tacitis nominibus, quousq̄ subuenietur. nam præstabit illis ipsis indigentibus coram benefieri.

fieri: tum vt sciant, quibus sint habituri gratiam, nec vlla sit vtrinq; suspicio tã quam ij per quos sit datũ, aliquid de munere interuerterint. Nisi tanta sit egeni dignitas, vt in illud pudoris discrimen adduci non debeat.

Ergo subiiciet quispiam, si his quoq; succurrendum, nullus erit finis dandi? Benefacere beatissimum. Ecquid potest cogitari beatius, q̃ nullũ esse benefaciendi modum? rem atrocem dixisti. putabam te conquesturum, defutores aliquando, in quos sis misericors. debes quidem optare aliorum caussa, ne quis sit, qui aliena ope indigeat, sed tua, vt nunq; desit tibi materia tantĩ lucrĩ, quo æterna pro perituris, & ijs quæ varijs sunt casibus obnoxia, commutes.

Hæc quidem videntur mihi hac occasione rerum faciẽda. fortassis non expediet omnia sic vt a nobis præscripta sunt, in quaq; ciuitate, & omni tempore seruari. id prudentes ex vnoquoq; populo viderint, & suæ ciuitati pietate patriæ recte cõsulant. finem certe, & mētem, & scopum eundem præstitui, credo, q̃ semper & omni loco expediet ac oportebit. Quod si non omnia eodem cõducet agi

H 3 tempo

LIBI. DE SVBVENTIONE

tempore, quod recepta consuetudo fortassis nouationi obstabit, licebit vti arte, & initio faciliora induci, deinceps sensim, quæ difficiliora existimabuntur.

DE IIS, QUI NOVAS HAS
CONSTITVTIONES
IMPROBABVNT.

ET quis virtus ipsa pulcherrima sit ex sese, atq; experenda, habet tamē nō paucos hostes, qui specie ac p̄bitate illius vehemēter offendūtur, tum q̄ moribus ac delicijs ipsorū aspera & infensa est. sic mundus pugnavit semper & Ioan. 15. pugnavit cū lege Christi, cuius fulgorē tenebræ illæ & vitiosi oculi ferre ac p̄peti non possunt. Ita in proposito negocio, etsi, quēadmodū quiuis mō non iniquus censor, facile iudicabit, eo spectent omnia, vt subueniatur necessitatibus hoīm, subleuentur miseri, tamē in tanta humanitate ac beneficentia, non deerunt, qui vel calūnientur aliquid, vel certe moleste ferant. Quidā em̄ quum nihil audiūt aliud, q̄ tolli pauperes, existimant pelli eos, clamant inhumanū factum, miseros homines

homines sic eijci. quasi vero nos expellamus, aut id agamus, vt sint miseriares. nō hec nostra est mens, sed vt eximātur e miseria, e luctu & calamitate illa sua perpetua, vt habeantur p hominibus, & digni sint misericordia. Sunt qui volūt Theologi videri, idcirco aliquid ex Euāgelio adducūt. nihil interest quā ad rem, prädixisse Christū dominū & Deū nostrum: Pauperes semper habebitis vobiscum. quid iam? nū non etiā prädixit futura scandala? & Paulus fore hereses? ne subueniamus igīt pauperibus, nec offendicula vitemus, nec resistamus hæresibus, ne illi mentiti videantur: dii meliora. Non prädixit Christus pauperes semper nobiscum futuros, quod id ipse vellet, nec scandala euentura, quod ei placerent. Quippe nihil commendauit nobis accuratius, q̃ auxiliū inopū. & illum execratur, qui offensionī causā præbuerit. Sed & imbecillitatem nostrā nouerat, qua ad paupertatem deuoluimur: & maliciā, qua non statim lapsum erigimus: sed iacere & contabescere patimur, idcirco pauperes semper nos habituros prænunciat. eadem causā de

Matt. 26

Matt. 18.

1. Cor. 11.

Matt. 18

H 4 offensio

offensionibus, & de hæresibus Paulus, quas ex corrupta hominum natura multisq; contemnerata vitijs nascituras sciebat: & tamen eundū obuiam voluit, quū exorirentur, vt ad Titum: Potēs sit Episcopus doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere. Ergo istis prædictionibus nō sic iubet nos Christus agere, sed videt acturos. Ita & hæc nostra consilia non tollunt pauperes, sed subleuant: non impediūt, quo minus aliquis sit pauper, sed ne diu sit, porrecta ilico manu, vt assurgat. Vellem in totum efficere possemus, ne vlli essent in hac ciuitate pauperes, nō metuerem periculum, ne falsum Christus dixisse putaretur, essent abunde multi in alijs. Nec solū pauperes sunt qui carent pecunia, sed quicunq; vel viribus corporis, vel sanitate, vel ingenio, & iudicio, sicut a nobis initio operis explicatum est. Adde quod nec minus dicendus est pauper etiam pecunia, cui vel in hospitali vel in casula sua tenuis victus suggeritur, non ipsius vel industria vel opere quæsitus, sed alieno prorsum beneficio. Iam vero vtri faciunt inhumanius, qui pauperes in illis suis sordibus, squalore,

Pauper
quis.

squalore, vitijs, flagitijs, impudentia, impudicitia, ignorantia, dementia, calamitate, miseria volunt cōputrescere, an qui viam excogitant, qua eos illinc ereptos ad ciuiliorem, & puriorem, & sapientio-rem vitā traducāt, cū tanto lucro tot ho- minum inutiliū ac perditorū? Itaq; agi- mus nos, sicut ars medica, quæ non adi- mit morbos hominū generi, sed quoad eius fieri potest, sanat. Vtinam lex Chri- sti in animis & pectoribus nostris vale- ret, utiq; efficacior esset, quam medicinæ cognitio, perficeret hæc, ne ulli essent in- ter nos pauperes: sicut nec fuerūt nascentē Ecclesia, quemadmodū narratur a Lu- ca in actis Apostolorum: nec essent scan- dala, nec hæreses, sed quia prægrauabūt nostra scelera, & homines non tam cor- de & actionibus vitæ Christianū nomen profitebuntur, q̃ ore: idcirco nuncq; pau- peres, offensiones, hæreses deerūt. Erunt fortasse nonnulli, cuiusmodi in publicis consilijs esse solent, qui quo habeātur sapientiores, magnamq; ex ea opinione au- toritatem sibi concilient, nihil probant, nisi quod a se sit profectū. Hi male profe- cto sentiunt nō solum de hominibus, sed

H j . etiam

LIB. II. DE SUBVENTIONE

etiam de Deo ipso, qui vel credunt, vel alijs volunt esse persuasum illum in alijs suis partibus effœtum, in ipsis effudisse vires omnes ingenij, iudicij, prudentiæ. Cap. 12. eiusmodi Iob irridens, inquit: Ergo vos estis soli homines: & vobiscum morietur sapientia? Equidem haud abnuerim esse aliquos, qui tantũ ingenio & dexteritate atq; acrimonia quadam iudicij valent, vt cogitando & meditando extundant, quæ fere nullus alius: sed propter ea existimare optimum, quod ex te nactum, id vero hominis est nimium arrogantis, etiam sicut Terentius dicit, imperiti: 35 Qui nihil nisi quod ipse faciat, recte factum iudicet. Sed duo genera hominũ existimo habituros nos infensissima: alterum ex his ipsis, ad quos vniuersus benignitatis huius fructus peruenturus est: alterum eorum, qui administratione pecuniarum submouentur. Sunt enim qui consuefacti sordibus & obscœna illa sua miseria educi se ex ea ferant ægerrime detenti dulcedine quadã inertis desidii, dũ agere, laborare, industrios & frugales esse grauius morte ducunt. O dura in his conditio benefaciendi, quum

quum hominum flagitia beneficium in
 iniuriā conuertant. Quid odiosius, q̃
 beneficium superbe accipere tāquam si
 lādaris, & damnū interpretari? hoc vi-
 tium simillimum est illi Iudæorū, qui au-
 torem vitæ q̃ benefaceret, iuuaret, sanis-
 tatē, salutem, lucē afferret, persecuti sunt
 morte & ignominia affecerunt pro effu-
 siss. beneficentia in omnes, quotquot vtī
 vellent. sed vt illi supbia, arrogantia, am-
 bitione, auaricia immersi contumeliā ar-
 bitrabantur ab his tam sœuis dñis libe-
 rari: sic isti sordibus, pædore, impudētia,
 desidia, flagitijs obruti in seruitutem se
 pertrahi existimant, si in meliorē condi-
 tionē euehantur. Verū Christum ipsum
 æmulabimur, quē a benefaciendo ingra-
 titudo eorum non deterruit, qui accipie-
 bant vtilitates. nec consyderādum, quid
 velit qs accipere, sed qd debeat: nō quid
 ipsi placeat, sed quid expediat. agnoscēt
 beneficium, quum redierit melior mēs.
 Tunc dicēt: Senatus Brugensis nos ser-
 uauit inuitos. quibus si indulgeatis, &
 obsecundetis eorum desiderijs, si quan-
 do vel ad temporis punctum oculos ac-
 mentē recipiant, dicēt indubie: Senatus
 nos aman

nos amando occidit, quod de patre *gr̃is* tur vnusquisq; filius nimis indulgenter habitus. tum oderūt eos, a quibus in p̃niciem suam adiuti sunt. Sed ne sit ita, faciamus quod prudentes medici in furentes ægros, quod sapientes patres in prauos liberos, vt cōmoda illorum adiuuamus repugnantium & reclamantium. Denique rectoris Reipublicæ officium est, sollicitum non esse quid vnus aut alter aut certe pauci de legibus & administratione sentiant, modo totius ciuitatis corpori in commune sit consultum. *Leges vtiles.* Leges enim etiam malis vtiles sunt, vel vt corrigantur, vel ne diu malefaciant. At vero qui pecunias pauperum tractabāt, eripi sibi id munus moleste ferent. verba gr̃adia, quæ augendæ atrocitatis causa conquiruntur, hæc & eiusmodi, esse solent. Non esse attingenda tot annorum approbatione confirmata, periculosum esse mores nouari, statuta conditorum non mutanda, ruitura protinus omnia. *Mores.* Quibus nos opponemus primum quæ prauī mores confirmarunt, cur non infirmant boni? In illam porro disputatiōnem descendere non audebunt, vtrum præstet,

præstet, quod nos conamur inducere, an quod ipsi retinere? Iam si nihil est mutandum, cur ipsi primos a conditoribus relictos mores paulatim adeo immutarunt, ut hos pugnare cum illis appareat? Euoluuntur acta, interrogetur senum memoria, reperietur quantum hæc administrandi ratio ab illo distet, quæ erat nouo opere, viuentem adhuc conditorem, aut paulum ante vitam functum. Nos hic eos tenemus medios. Nolumus mutari primam institutionem, non patimur institutoris voluntatem irritam fieri, quæ in testamento omni prima, imo sola spectatur. De prima constitutione constat ex actis & memoria multorum. At de voluntate, quis non videt viros illos pecunias & annuos redditus legasse, quibus non explerentur diuites, sed sustentarentur pauperes, oraturi pro anima defuncti, ut a peccatis vite soluta & pura in sedes illas celestes a deo recipiatur? Quod si multum isti in contrarium tendant, nimirum manifesti fient, suam se rem atque utilitatem tueri, non pauperum, quum nos pauperum curam susceperimus, & tamen ipsi aduersantur, quid tandem spectant? si se,
 avariciæ

auariciæ conuincuntur, & declarant sibi illa administrasse, non pauperibus. Nec auaricia hæc turpis tantum est, sed perniciofa & detestada. Nam quum eripere aliquid diuiti crimē sit, quantū nefas iudicabit pauperi subtrahere? in furto em diuiti aufertur pecunia, pauperi vita. sin respiciūt pauperes, Senatus vult illis plixius subueniri, an eorum interest per quos fiat, modo fiat? & quidē rectissime. sicut de Senatu fidei iam olim p̄spectiss. confidendum est. Prædicetur Christus, inquit Paulus: quo modo, mea nihil refert, prædicetur modo. At per se id vellēt fieri, si Deum intuentur, volūtate satifficiunt: sin hoīes, ambitio deprehensa est. an etiam queri audebunt, q̄ vos eorum vel ambiōis vel auariciæ ministros vos ipsos non præbetis? aut tacite non obsequimini? Prætereo cætera, quæ hoc loco possent dici, si quis eorum per tot annos administrationē excuteret. sed camarinam hanc non attingā, nec agitato cœnum istud. Neq̄ vero exiguum illis erit decus non restituisse, non mordicus retinuisse creditā & depositā apud se pecuniam, fauisse miserorū negocio, & se adiunxisse

funxiffe consensui ciuitatis, & tam esse
amicos publici decoris, vt illud suū quo-
que priuatum esse ducant.

NIHIL DEBERE OBSISTERE,
QVO MINVS HAEC QVAE
DIXIMVS, FIA NT.

Multa sunt a gētilibus in omni ge-
nere virtutis quum dicta pracla-
re, tum facta grauiter & cū digni-
tate: sed nihil tam constanter, tā fortiter,
tam imitatione dignum, q̄ quū sic visce-
ribus eorū patriæ pietas, & in ciues suos
charitas affixa hæreret, vt rumores, ini-
quas interpretationes, maledicta, cōui-
cia suorum æquis animis exciperent ac
perferrent, nec propter illa vel pilo dīmo-
uerentur a suscepto consilio patriæ iuuā-
dæ, quum ea consilia ipsi reprehenderēt,
& damnarent qui potiss. iuuabantur. in
hoc numero præcipui sunt, Miltiades, 38
Themistocles, Scipio, sed imprimis duo,
Epaminundas Thebanus, & Q. Fabius
Maximus Romæ, qui quum Anniba-
lem cerneret non vi, sed mora posse fran-
gi, cunctādo bellū trahebat, id solum ad
victoriā salutare intelligens, hoc eius fa-
ctum multi

Patriæ
chari-
tas.

Et cum multi ociosi, aut callide pugnaces homines ita criminati sunt, tanquā vel pactione cum Annibale id ageret, vel ambitione, ut diutius esset in imperio & summo Magistratu vel ignavia & metu, ut tentarint imperium Fabio abrogare, certe illi dictatori Minutius Magister equitum iussu populi equatus est, quod nunquam fando fuerat auditum. Senex inuitus a calumnia & stultitia suorum perstitit in incepto, & salutem populo suo attulit: quē Annibal indubie cepisset, nisi artes obstitissent Q. Fabij. Euentus declarauit, quanto vir ille esset animo, quā prudentia, quo amore in patriam & ciues, ut confessio omnium celebrati sint illi de eo versiculi, vetusti quidem & rudes, sed magnifici cum primis elogij, & praestantissimi.

Ennius.

Vnus hō nobis cunctādo restituit rem.
Nam non ponebat rumores ante salutē.
Ergo magisque magisque viri nūc gloria claret
Hoc & alij eiusdem mētis, nullo Dei
respectu faciebant. quippe quibus non
erat Christianus sol exortus, tātum vel
educationem, vel famā, vel decus suae ciuitatis sequebātur. Nos quāto ampliora
& praestan

& præstâtiora decet aggredi, vnum intuitos Christum; humanis viribus neglectis, atq; adeo contemptis & spretis, quibus clarissimus ille sol illuxit, qui illius doctrina sumus edocti, quibus cōmendata & iussa Charitas, tanto supplicio si omiserimus proposito, aut præmio si erimus executi, hoc futura mercede ampliore, quo maiores molestias in Dei gratiam subierimus. Nō ergo approbandū modo cōsiliū hoc sed capeſſendum, exequendum. neq; enim satis est bene velle, nisi etiā manus operi admoueat, quū se præbet occasio. Humanis impedimentis nō decet eos detineri, quos diuina imperia stimulat, & vrgent: præsertim quū hæc sequatur & publice & priuatim vtilitates humanæ ac diuinæ.

COMMODA SI HÆC FLE

ANT HVMANA ET

DIVINA.

Decus ciuitatis.

DEcus ciuitatis ingens, in qua nemo visetur mendicus. Nam ista mendicorum frequentia arguit, & in priuatis maliciam ac inhumanitatem,

I tem,

tem, & in Magistratibus negligentiam, boni publici, furta, flagitia, latrocinia, caedes, capitalia scelera designabuntur pauciora, rariora lenocinia & veneficia. quoniam quidem mitigabitur inopia, quae primum ad vitia & turpes mores, tum ad haec sollicitat ac impellit.

Quies Quies maior, ubi erit oibus prospectum, Concordia ingens, quam ditiori non iuidebit pauperior, quam diliget potius ceu benefactorum, nec ditior tenuiorum auersabitur, ut suspectum, imo diliget tanquam sedem beneficii sui, & debitam gratiam. natura enim sic fert, ut eos amore prosequamur, quos & beneficio: ita gratia gratiam parit.

Salubritas.

Tutius & salubrius, & iucundius erit in templis atque adeo in tota ciuitate versari, non passim ingesta oculis vlcera & morborum illa foeditate, quam natura exhorret, animus etiam maxime humanus ac misericors.

Dare. Nec tenuiores cogentur per inopportunitatem dare. & si quis volet dare nec multitudine mendicorum deterrebitur, nec metu ne indigno.

Lucrum ciuitatis.

Maximum ciuitatis lucrum, tot ciuibus factis modestioribus, ciuilioribus, commo-

modioribus patriæ, quicq̃ eam habebunt
chariorē, in qua vel ex qua sustentātur.
nec rebus nouis aut seditiōibus studebūt

Tot mulieribus ab impudicitia reuo-
catis, tot puellis a periculo, tot vetulis a
maleficio.

Pudici-
tia mulie.

Pueri & puellæ literas, religionē, fru-
galitatē, & vitæ artes docebūtur, q̃s pro-
be ac honeste ac pie vita traducitur. oēs
deniq̃ recipiēt mentē, sensum, pietatem.
versabunt inter homines educate, ciuili-
ter, humano more. puras continebūt ma-
nus a flagitijs. recordabūtur dei vere ac
bona fide. erūt homines, erunt quod no-
minantur, Christiani. quæso quid aliud
est multa hominum millia reddidisse si-
bi ipsi, & acquisiuisse Christo?

Institutio

Iā diuina illa cōmoda: Qd̃ multorū aī
religiōe liberabunt, q̃ quū videāt debere
se officijs miseratiōis defūgi, nō tñ q̃ ius
si sunt præstāt: alias indignitate petentiū
auersi, alias ob multitudinē volūtate im-
pedita ac velut sententijs in diuersū tra-
cta, quo primū vel potissimū opē ferant,
quū ita multos videant egestate premi,
vt ceu desperatiōe quadā nemini succur-
rant, qñquidē intelligūt parū admodum

39
Religio:

I 2 quicq̃d

LIB. II. DE SUBVENTIONE

quicquid dederint profuturum, tanq̃ si
 magno incendio vnā aut alteram aquæ
 guttulam aspergas. Ergo quibus facul-
 tates aderunt, libentius atq̃ ideo copio-
 sius largientur, latī, q̃ rebus tam rite san-
 ctēq̃ constitutis, bono sint loco benefi-
 cium posaturi, vt simul homines iuuent,
 simul capeſſant Christi iussa, magnamq̃
 proinde apud illum gratiam ineāt. Nec
 dubium, quin ex alijs quoque ciuitatis
 bus, quæ non similem in modū res pau-
 perum suæ curæ fecerint, opulenti com-
 plures pecunias huc mittent, vbi scient
 solere optime dispensari, illisq̃, qui plu-
 rimum egeāt, subueniri. His adde, quod
 tam misericordem populū dominus pe-
 culiariter tuebitur, ac vere beatum fa-
 ciet. Audite quis populus merito possit
 beatus dici nō cuiusuis hominis, sed pro
 phetæ testimonio: Erue me de manu fi-
 liorum alienorum quorum os locutum
 est vanitatem & dextera eorum dexte-
 ra iniquitatis: quorum filij sicut nouelle
 plantationes in iuuentute sua. filia eo-
 rum compositæ circum ornata, vt simi-
 litudo templi. promptuaria eorum ple-
 na, eructantia ex hoc in illud. Oues eo-
 rum fœ

Populus
 beatus.

Psal. 143

rum foetuosæ abundantes in gressibus
 suis, boues eorum crassæ. Non est ruina
 maceriæ, neq; transitus, neque clamor in
 plateis eorum. beatum dixerunt popu-
 lum, cui hæc sunt. Beatus populus cuius
 dominus deus eius. Nec temporalia de-
 erunt cōmoda. exemplo viduæ, quæ He-
 liæ cibum præbuit. Idem Psalmista de ci-
 uitate in qua dominus inhabitat, canit:
 Viduæ eius benedicens benedicam: pau- Psal. 135.
 peres eius saturabo panibus. & alio loco
 ad eandem ciuitatem: Posuit fines tuos psal. 147
 pacem, & adipe frumenti satiat te.

Verum omnia superat incrementum
 mutui amoris, quod fiet comunicadīs
 vltro & citro beneficijs candide ac sim-
 pliciter sine suspicione indignitatis. &
 hinc præmium illud cœleste, quod para-
 tum esse ostendimus eleemosynis, quæ
 ex Charitate proficiscuntur.

De subuentione pauperum, seu de hu-
 manis necessitatibus, FINIS.

IOSEPHO BANSTIO III.
IOANNE TEMISCIO III.
COSS.

FRATER IOANNES MOYAR,
DVS CARTVSIVS LECTO
RI SALVTEM.

ERuditis scio nihil opus esse scholijs.
horum quilibet sibi dictum putet,
quod Plinius T. Vespasiano. quum
hanc operam condicerē, non eras in hoc
albo. maiorem te scio, quam vt descensu
rum huc putem. humili vulgo ac Roma
næ castimonix cādidatis hic labor exijt:
qui difficiliore huius libelli locos, histo
rias, abstrusiora quædam, ac non passim
cuius obuia, quo auctiore cum fructu
tam fructuosum opus legatur tribus, vt
aiunt, verbis explicuit, Vale.

2 ANNOTA
TIVNCVLÆ EIVSDEM
MOYARDI IN LIBELLVM
DE SVBVENTIONE
PAVPERVM,
IOANNIS LODOVICI
VIVIS.

COntra arcem tam imbecillam, quā
acinus vuae hærens gutturi fran-
gulet.) Plinius Natura. histo. libro
septimo capitulo septimo refert Ana-
creontem Poetā acino vuae passæ fran-
gulatum. Et Fabium Senatorem præto-
rem in lactis haustu vno pilo, pluresque
incertis caussis subito absumptis cōme-
morat in eodem libro. At horum exem-
plorum plenus est orbis.

Græciq; corpus hoc nostrum soma
nominarint, quasi sema.) Allusio est ad
Græcam prosonomiā, perinde ac dicat,
paulum soma differt a sema, ita corpus a
sepulchro animæ.

Furiosus ille iuuenis macedo.) Ale-
xander Macedo quum audisset Philoso-

I 4 phos

phos quosdam asserere multos esse mundos, ingemuit, dolens se vnum tantum acquisisse, de quo Iuuenalis: Vnus Pelæo iuueni non sufficit orbis.

Idem Alexander filius Iouis voluit haberi, & deus dici atq; adorari.

Numus excogitatus est publica forma tanq; tessera.) Tessera symbolū est, ac, vt rudiore dicam minervia, signū ex quauiscunq; materia factum, siue ex auro, siue argento, vel ære plumbeo aut ligno, quod omnibus eo vtētibus æquum & par est: vti modo sunt plūba, quorum fide egeni visceratiōes, quas vulgo pro-
 uas vocant, accipiunt.

- 4 Terentius Culeo Senator.) T. Liuius
 tertia Decadis lib. 10. circa finē: Dimissi, inquit, ab Romanis Carthaginēsiū legati, quū in Africam venissent ad Scipionem, quibus ante dictum est legibus pacem fecerūt: naues longas, elephātos, perfugas, fugitiuos, captiuorū quatuor millia tradiderunt: inter quos Quintus Terentius Culeo Senator fuit. ac post pauca, sequutus, inquit, Scipionē triumphantē est capiti pileo imposito, omniq; deinde vita, vt dignū erat, libertatis autorem

torem coluit. Idem Decadis 4. lib. 8. Tradunt Q. Terentiū Culeonē Scipionem mortuū elatumq; coluisse, & pileatū sicut in triūpho ierat, in funere ante lectū isse. hęc ille. Pileus libertatis erat idiciū. vnde & Amphitrionis Sosia apud Plautum: Quin & ego hodie raso capite capiam pileum. frequens est apud bonos autores seruos ad pileum vocare, id est ad libertatem.

Olim honoratissimum erat captiuos de suo redimere, etiam apud gētes, quod Cicero in Officijs testatur.) Locus est libro Off. 2. Non vno, inquit, modo in disparibus causis affecti esse debemus. alia causa est eius, qui calamitate premittur, & eius qui res meliores quærit nullis suis rebus aduersis. & subdit: hęc benignitas rei publicæ utilis, redimi e seruitute captos.

Reseruauitq; illi locum, quem prius destinarat, sed duriore iam conditione assequendum.) Diuus Augustinus 13. de ciuitate dei capite primo: Deus, inquit, homines fecit, vt perfunctos obedientiæ munere sine interuentu mortis angelica immortalitas & beata æternitas se-

I 5 queretur

queretur. vbi hic noster Viues annotauit quod statutum vnicuique viuendi super terram fuisset tempus, quo absoluto gustatoque ligno vitæ confirmata fuisset natura translatosque in cœlum immortalitas cōsequuta. vide autorem sententiarum libro secundo. hæc ille. Eundem itaque locum Domini Iesu crux reservauit, sed conditione duriore. ea est imitatio sacratissimæ vitæ Charitatis ac mortis eius.

- 6 Siue vnus volūtatē regatur omnia, quæ dicitur monarchia.) hæc voces Græcæ sunt. monarchia a monos, quod est vnus, & archos principatus, quasi vnus principatus. Oligarchia ab oligos, quod paucus sonat, quasi paucorum principatus. Democratia a demos, quod est populus, quasi populi principatus: non equidem plebis, quum populus & plebs differant, vt genus a specie. siquidem appellatione populi plebs vna cum Senatoribus & Magistratibus comprehenditur. plebis vero vulgus solū exclusis Senatoribus & Magistratibus: vt docet Iustinianus Insti. de Iur. natur. gen. & ciui. paragr. Plebiscitum.

Conse

IN EUNDEM LIBELLVM.

Consequutaq; sunt illos grādia prae-
mia, vt immortalitate censerent digni.)
Plinius natur. hist. libro secundo, cap. 7.
Vetustissimus, inquit, referendū beneme-
rentibus gratiam mos est, vt tales numi-
nibus adscribāt. quippe & omnia nomi-
na deorum ex hominū relata sunt meri-
tis. hinc Saturni, Cereris, Bachi, ac, vt pe-
culiarius quid gentilibus meis dixerim,
Osiris Ceruisiae inuētoris deificationes,
vt vocant, natae sunt.

Beneficium dādo accepit, digno qui
dedit.) Versus est prudentis illius Publī
Syri Mimographi.

Quē delectet vel gignere liberos vel
tollere?) Tollere ambigua vox est, hoc
loco signat educare. ita Misis in Andria
Terenti: Hic Pāphilus firmavit fidem,
nam quod peperisset Glyceriū, iussit tol-
li, id est educari.

Et ex his esset, vt inquit Seneca, quae
ad vindicem deum remittuntur.) Locus
est in tertio de beneficiis vbi ita scribit:
Excepta Macedonum gente, non est
in vllam data aduersus ingratum actio,
magnumq; hoc argumentum dandum
non fuisse, quia aduersus maleficium
omne

omne consensimus & homicidij, veneficiij, parricidij, violatarum religionum: aliubi atque aliubi diuersa poena est, sed vbiq; aliqua. hoc frequentissimum crimen nusquam punitur, vbiq; improbat-
tur. neque absoluimus illud, sed quum difficilis esset incerta rei aestimatio, tantum odio damnauimus & inter ea reliquimus, quæ ad vindices deos mittimus.

10 Quam stuserum diuites.) Stuserus nostratibus patardum seu solidum Gallis cum valet, viginti florenum Renensem faciunt. puto a Budæo in asse sester-
tium masculino genere vocari. ita Carolum Gallicum nominat qui hodie apud nostrates cum stusero æquatus fere est precio.

11 Ut non sine grauiissimo consilio videantur Romani submouisse egenos.) Hoc apud Liuium lib. primo & Valerium maximum libro secundo, extreme pauperes nec regebant Rempubli-
cæ, nec militabāt, quod illis nimia paupertas esset suspecta.

12 Alij arces construunt aut Pyramides.) Pyramides structuræ sunt e saxis aut lateribus ab imo amplæ in summo acutæ
atq; in

IN EVNDEM LIBELLVM.

atq; in altam molam euectæ, ad nihil q̃
effundendas opes inuentæ.

Imo vero minutum detrahitur pau-
peri, si habeat, & spoliatur nudus.) Mi-
nutum minima pecuniæ portio est. puto
vulgo iotam vocari octauam & quadra-
gesimam particulam stufieri. verū quod
subdit, & spoliatur nudus, venusta ver-
borum pugna est. veluti: festina lēre, infe-
lix felicitas &c. Adagio fertur, ne a cen-
tum quidem fortibus vnum nudum pos-
se spoliari. in Iob legimus, nudū spolia-
sti vestibus, quod sane fit, si quando cui-
q; exiguum illud, quod ei necessariū est,
adimitur.

Nolo Apostolorum peregrinationes
percenfere.) Paulus 2. ad Corin. 11. fuit,
sicuti ait, in itineribus sæpe, ad Roma-
nos 15. ab Hierosolyma ad Illiricum vsq;
prædicarat Euangelium Christi. in epi-
stola ad Gala. meminit profectionis ab
Damasco in Hierusalem vltro citroq;
verum quid in actis Apostolorum, nōne
sunt omnia eorum peregrinatioib; re-
fertissimæ?

Ponticis muribus amiciris.) pontici
mures illi sunt, quos vulgo martios dici
mus, horū

cimus. horū meminīt Plīnius natur. hīst. libro 8. ca. 37. Porro q̄ stultū est pluris pōtici murispellē q̄ agnī facere: verū apud istos peregrīnarum rerū admiratores vel præcipua precij pars est, de longinquo venisse.

Nihil opus est vetera exēpla recēdere, quæ sunt in scriptoribus gentiū innumera.) Sūt aliquot apud Senecā in 4. de bñfi. Ciceronē, ingt, filiū quæ res cōsulē fecit, nisi pater: Atq; e regiōe filiorū splendor p̄res aliq; obscuros claros fecit. nāvt in tertio de bñfi. idē Seneca scribit: Quis Aristonem & Grillum nisi ppter Xenophontē & Platonē filios nosset: Sophroniscum Socrates expirare non patitur.

15 Quid Achilli prodest Ilias Homeri tā cantata: qd Vlyssi Odysea: Nullius opa in tāta celebritate & laude fuisse apud veteres q̄ Homeri: ita vt maxima rediret fama ad eos, quos in suis opibus vel semel nominasset. duo Homeri sunt poemata p̄cipua, Ilias & Odysea: in hac Vlyssis describit errores, in illa vero bel-
lū Troianū ac potissimū Achillis gesta.

Quid Alexādro tot per oriētem Alex-
xādriæ: Alexāder Macedo cuius antea
mentionem

mentionem fecimus, plurimas condidit
urbes per eam regionem Asiæ, quā sub-
egit. Niceam, Bucephalim ab equi sui
noīe. plurimas tamē immortalitatis no-
minis sui studiosus vocauit Alexandri-
as, quarū nominatissima est illa Aegy-
pti ad vnum hostiorum Nili fluuij. Ex
Quinto Curtio.

Quid comitibus Flādrīę auratę statuę
pro Burgo posite? Burgus vocabulū est
Germanicū, quo nūc significat arx. Bru-
gis vero burgus locus est ī meditullio ci-
uitatis vbi curia Senatorū, & ibi statuę
auratę & variegatę comitū Flandrię a
Balduino ad Philip. Caroli huius parrē. 16

Deus est, inqt Plinius, mortali iuuare
mortalē.) locus est lib. natur. hist. 2. ca. 7.
Deus est mortali iuuare mortalē. & hæc
ad æternam gloriam via. Quod & alijs
verbis noster Apostolus ad Gala. 6. Al-
ter, inquit, alterius onera portate, & sic
adimplebitis legem Christi.

Tanq̃ legitimus filius nothū.) nothus
per aspirationem idem est quod adulteri-
nus, acvt iuris cōsulti vocant, illegimus. 17

Qui tertio ab hinc āno in Bethica ex-
tincti sint fame.) Bethica est pars Hispa-
niæ a

niæ a Bethí amne, quæ nunc Andalusia dicitur. vt a Viue ipso accipi: vbi fuit atrox fames anno 1522. qua multi periere.

Ad Architam Pythagoricum Plato scribit: Nō nobis solis natī sumus.) recitat & a Cicerone primo Officiorū, vbi & subdit: Placet Stoicis, quæ in terris agnuntur ad vsum hominū omnia creari. homines autem hominum causa esse generatos.

18 Homo sum, humani nihil a me alienum puto.) vtinam omnes ita cū Chremete sentiremus, cuius hæc vox est ad Menedemum in Heautonti. Terentij.

Loth ab incēdio & ruina quinque urbium exemptus est, harum Hiero. meminit Osee cap. 11.

19 Iuxta priscum verbū, quod a Pythagora & Pythagoricis profectū.) Aulus Gellius noctium atticarum libro primo capitulo nono testatur Pythagoram nō solum huius sententiæ parentum fuisse, verum & huiusmodi vitæ communio- nem induxisse. Nam quicumque ab illo in disciplinarum contubernium admis- sus esset, debebat & facultates commu- nes facere.

IN EVNDEM LIBELLVM.

nes facere. Auspicatus est etiam Eras-
mus labentis iam literaturæ perpetuus
vindex hoc Adagio suas Chiliades.

Ex mammona iniquo amicos quæ-
rere.) Māmona vox Syra est autore Hie-
ronymo, quæ apud eos idem sonat, quod
apud Græcos Plutos, quod Latinis diui-
tias sonat. Augu. Matthæi sexto in ho-
milis dicit Hebræis sonare diuitias. nā
& Punica lingua, quæ Hebræis vicina
est mammon lucrum sonare asserit. Ex
iniquo mammona amicos quærere nil
aliud est, quam ex re mala sanctos pau-
peres sibi conciliare.

Aut templum ornent specularibus.)
Specularia sunt fenestræ vitreæ, quæ lu-
men admittunt.

Quod amens ille amator in comœ-
dia seruo mandat.) vox est Phedriæ in
Eunucho Terentij: Munus, inquit, no-
strum ornato verbis quoad poteris.

ANNOTATIONVM.

LIBRI PRIMÌ

FINIS.

Kj

A N N O T A T I V N C V L A E
I N L I B R V M S E
C V N D V M.

23

NOn aliā causſam afferebant Gracchi, non aliam Lu. Catilina ciuiliſ diſcordiæ). Velleius Paterculus hiſtoriæ Romanæ lib. 2. & Titus Liuius libro 58. Gracchorum abunde meminerunt: quorum ſcripta quantum ad huius notæ declarationem pertinet breuiſſime pſtringemus. Gracchi fuere duo: Maior Tiberius, Minor dictus eſt Gaius. Tiberij Gracchi clariffimi & eminentiſſimi viri filij Publij Scipionis ex filia nepotes. hæc vocata eſt Cornelia prudentiſſima & caſtiſſima fœmina. Hi Gracchi p̄tuenda & promulganda lege Agraria, quæ vt ait lib. 2. Liuius, nunquā ſine maximo Reipub. tumultu mota eſt. Sūma imis miſcuere, eoſque lex ipſa in exitium adegit: vterquæ enim occiſus eſt: alter a Naſica Scipione, alter a L. Opimio Conſule.

Lucius vero Catilina, quem Plutarchus in Politicis vocat morbu ac vomit
cam

cam Reipu .ad Catulum scribens, non dissimilem causam a Gracchis sue prætextit vesaniæ. Ita enim refert Salustius: Satisfactionem ex nulla conscientia de culpa proponere decreui . ac subdit post pauca , publicam miserorū causam pro mea consuetudine suscepi.

Iam inde a.12. tabulis vetitum.) Hic 24
 noster Viues quem libentissime citamus , in scholijs suis quibus diuinum illud Augustini opus de ciuitate dei illustrissimum simul & lectu facile ac iocundum reddidit: libro.2. capite. 16. ita scribit: Anno trecentesimo ab vrbe Roma condita , post multas inter partes & plebem dissentiones tres legati missi sunt in Græciam, iussi leges Solonis describere , & mores ac instituta reliquæ Græciæ cognoscere, vt cōponi status ciuitatis Romanæ exemplo Græcorum posset . gnauiter negocium est a legatis transactum & proximo anno redierūt: creatique sunt decem viri legum ferendarum , qui primum decem tabulas iuris ciuilis Romani scripserunt , deinde addiderunt duas, approbatæque sunt
 K 2 omnes

omnes comitijs centuriatis (hoc est, vt rudius ipse dicam, totius populi suffragiis) atque hæ sunt nobilissimæ leges 12. tabularum. sic ille.

Quibus nihil magis imperatum est, q̃ Charitas, ac nescio an solū.) Reuera sola Charitas præceptorū dei summā implēt, in dilectione totius legis cardo vertitur. Dilectio, inquit Paulus, malum nō operatur. & idem in dilectione inquit: Tota lex pendet & prophetæ. Christus nihil aliud exemplo monstrauit, nihil aliud exegit: In hoc, inquit, cognoscent omnes quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis adinuicē. Et: Mandatū nouum do vobis, vt diligatis inuicem.

25 Ne illa colluuiēs ingrediatur senaculum.) Senaculum pro loco vbi senatus conuenit, posuit.

16 Petantur ab eis cognitores.) ante hūc locum legite, vt oculis senatus parcatur, non pareatur. Id admonui, nam hoc mēdum sensum mutaret. Porro cognitores sunt, qui ita aliquem noscunt, vt & alijs possint notum facere, omnemq; illius vitam, mores & originem velut pingere in tabella.

IN EVNDEM LIBELLVM.

in tabella. Hac voce in ludo de mortē
Claudij Seneca Claudium loquentem
facit ad Herculē: Ego te fortissime deo-
rum Hercules speravi mihi affuturum
apud alios. & si quis a me notio-
rem petisset, te eram nominaturus, qui me opti-
me nosti.

Haurire aquam, baiulare, monotro-
chon trahere.) monotrochon Græca vox
est; a monos, quod est vnus, & trochos ro-
ta, hoc est, vnus rotæ currus: qualibus
vtimur ad res per urbem conuehendas.
paruus currus vulgo dicitur: 27

Viatores esse.) Viatores sunt qui ad
Magistratum homines citant: hos vul-
go ciuitatis nuncios dicimus. Lilius de-
ca. primæ libro secundo: Tribunus, inquit,
plebis misit viatorem ad consulem, ille
ad tribunum lictorem. Frequens est apud
bonos autores. significat etiam eum, qui
aliquo iter metitur, ita in sequentibus
usus est Viues ipse: In eadem domo, in-
quiens, detur prandium, aut cœna viato-
ribus sanis. Apparere Magistratui est
præsto illi esse, si quid iubeat. Equos age-
re perpetuarios, hoc est, non interrupta

K 3 vectatio

vegetatione onera gestātes aut vectores.
utitur nō dispari voce Seneca in eo quē
ante citauimus ludo de morte Claudij:
Tu autem, inquit, qui plura loca calca-
sti, quam vllus mulio perpetuarius.

28 Lanificium Armenterij exercent.)
Armenterium oppidum est Flandriæ
frequens textoribus pannorum (ad gy-
randum quasdam rotulas) sic enim le-
gitur in codice ab ipso Viue correcto.
Rotulæ illæ sunt vnde serica fila ad glo-
bum voluuntur, vt commodius tendan-
tur in stamine.

29 Tanquam fuci fruētes alienis sus-
doribus.) Plinius natur. hist. libro vnde-
cimo capitulo item II. Fuci, inquit, sunt
sine aculeo, velut imperfectæ apes. Sero-
tinus foetus & quasi seruitia verarum a-
pum. hos pestilentes apibus dicit, quod
nihil operātes, absument aliarum apum
industriam. hinc a Viuete sumpta me-
taphora.

30 Velut gentilicio.) Gētilicia sunt res
gētis, hoc est, familiæ, qualia sunt sacer-
dotia gentilicia, quæ vulgo beneficia de
iure potronatus vocantur.

Erat

Erat hoc olim censoria dignitate a
 Pud Romanos, & Areopagítica apud
 Atheniēses prouisum.) Censores, vt in-
 quit Varro quarto de lingua Latina,
 ad quorum censionem, hoc est, arbi-
 erāt trium censeretur populus. Areopa-
 gitæ vero iudices erant Athenis in
 pago & vico Martis. Nam, vt inquit
 diuus Augustinus De ciuitate dei libro
 decimo octauo, capitulo decimo, Areo-
 pagus putatur nomen accepisse, quod
 Mars, qui Græcis ares dicitur, quum
 homicidij causam diceret iudicanti-
 bus duodecim dijs in illo Pago, senten-
 tijs sex deo absolutus est, & sex damna-
 tus. verum in paribus suffragijs absolu-
 tio damnationi prælata est. locus hinc di-
 ctus Areopagus, quasi Martis pagus
 inde Areopagitæ, qui præerant etiam
 moribus ciuitatis, vt declarat Isocrates
 in Areopagítico.

Nihil em̄ eo tempore non credebatur
 Episcopis. Quā rem Ioannes Chryso-
 stomus quodā loco refert.) etsi fortassis Vi-
 ues de alio loquitur loco, satis tamen istud
 potest intelligi ex verbis Chryso-
 stomi

K 4 in epist.

in epist. priore ad Timoth. homi. 14. Nā loquens de lotione pedum pauperum: Noli, inquit, præsulī prouinciæ ista tribuere partienda: quasi intelligat omnia solere tribui pertiēda Episcopis: ac subdit: ipsa potius ministra: loquitur enim sanctæ viduæ, ne solius impendij, verum obsequij percipias præmiū. proprijs ergo manibus tu sulcum sere pietatis.

32 Iam Hieronymus conqueritur præfides prouinciarum.) Ita scribit ad Nepotianum de vita clericorum: Turpe est ante fores Sacerdotis Christi crucifixi & pauperis, & qui cibo quoq; vefcebat tur alieno, lictores, consulem, & milites excubare, iudicemq; prouinciæ melius apud te prandere, quam in palatio.

Et in funere visceratio. Visceratio distributio est carniū, dicamus etiam ouorum, halecum, butyri, & similiū rerum.

33 Tum ciuitas ipsa detrahat aliquid publicis sumptibus, velut solennibus epulis, xenijs, lautijs, congiarijs.) Solennes epulæ, sunt illæ anniuersariæ, quæ solent a Magistratibus publico nomine exhiberi. Xenia sunt munera, quæ hospitibus

IN EVNDEM LIBELLVM.

bus mittuntur: a xenos Græca dictione,
Latinis hospes dicta. Quæ vero legatis
exterarũ gentiũ, lautia: quæ subditis aũt
amicis donantur, congraria dicuntur.

Tum Arcesilaum, qui puluino dor- 34
mientis amici & pauperis.) Seneca lib.
de benefi. 2. Arcesilaus, inqt, amico pau-
perĩ, & paupertatem suam dissimulanti,
ægro autem, & ne hoc quidem confiten-
ti, deesse sibi in sumptum ad necessarios
vſus, quum clam succurrẽdum iudicaf-
set, puluino eius ignorantĩ sacculũ subie-
cit, vt homo inutiliter verecũdus, quod
desiderabat, inueniret potius quam acci-
peret. hæc Seneca.

Sicut Terentius dicit, imperiti: Qui 35
nihil nisi quod ipse faciat, recte factũ ius-
dicet.) Vox est Mitĩois in Adelphis cas-
tigantis Demæ fratris immodicam se-
ueritatem: Homine, inquit, imperito nũ-
quam quicquam iniustius, qui nisi quod
ipse fecit, nihil rectum putat.

Sed camarinam hanc nõ attingam.) 36
Adagium est natum a Palude iuxta vr-
bem eiusdẽ nominis in Siciliã sita: quæ
quum olim pestilentiam fœtore excitaf-

K 5 set, con

set, consultus Apollo, an præstaret exsic-
cari, iussit non moueri Camarinam. At
illi exsiccauerunt, non obtemperantes
oraculo: & per eam cessata quidem pe-
stilentia hostes intrarunt. hinc natū ada-
gium: Mouere Camarinam est malum
sibi accerere, vel cœnum cōtingere ad-
modum foetidum.

In hoc numero præcipui sūt, Miltia-
des, Themistocles, Scipio: sed imprimis
duo Epaminundas Thebanus, & Q. Fa-
bius Maximus. Miltiades quū pro par-
ta victoria coronam in Senatu peteret,
obstitit Sothares, & palam exclamauit:
O Miltiades quū solus viceris, solus co-
ronaberis. passus est quoq; se accusari &
damnari Valerius Maximus. Themis-
tocles vero postq; nauali pugna Xerxē
vicit, & patriam atq; vniuersam Græ-
ciam a Barbarorum imperio liberauit,
inuidiæ cessit, & decennali exilio mul-
ctatus est. Athenienses nihil causæ præ-
texuerunt, q̃ ne gloria fieret elatior. Sci-
pio, vt inquit Li. ingrata patriæ cessit,
ex ea faciens, quam totius Africæ do-
minam fecerat, nihil e tantis victorijs &
hostium

IN EUNDEM LIBELLUM.

hostiū spolijs, quam Africanī agnomen
secum referens. Epaminundas, vt scri-
bit Aemilius Probus, iniurias quæ sibi a
suis ciuibus fierēt, noluit vlcisci, metuēs
ne dum inimicos ciues persequitur, pa-
triam læderet : nam quid aliud est ciui-
tas, quam ciues, & Respublica, vt inquit
ex Varrone diuus Augustinus, quam
res populi? 39

Quod multorum animi liberabun-
tur religione.) Religio est quasi percul-
sio quædam, vt ita dicam, cōscientiæ. re-
ligione liberari, est conscientiam depo-
nere. tam frequēs est apud bonos auto-
res, vt abs re putemus quempiam in hāc
rem citare.

ANNOTATIONVM
FINIS.

INDEX CAPITVM
LIBRI PRIMI.

Origo humanæ necessitatis ac miseriæ.
Necessitates hominum.

Quæ sit benefaciendi ratio.

Quam secundum naturam benefacere.
Quibus de causis quidam a benefaciendo deterrentur.

Quomodo in opibus agendum.

Quibus vitijs impediuntur a benefaciendo ij, qui possunt.

Nullas causas debere impedire nos a benefaciendo.

Quæ unicuique a deo dantur, non propter ipsum dari solum.

Non constare pietatem & Christianismum sine beneficentia mutua.

Quantum, & quomodo cuique benefaciendum.

INDEX CAPITVM LIBRI
SECVNDI,

Quantopere conueniat rectori ciuitatis
curare pauperes,

Collectio pauperum & professio,

Qua ratione eis omnibus prospiciatur
victus.

Cura puerorum.

Censores, & censura.

De pecunia, quæ his sumptibus sufficiat.

De ijs, qui vel subita aliqua, vel occulta
necessitate vrgentur.

De ijs, qui nouas has constitutiones im-
probabunt.

Nihil debere obsistere quo minus hæc
quæ diximus fiant.

Commoda, si hæc fiant, humana & di-
uina.

F I N I S.

